

Slniečko 9

ROČNÍK XVIII. (XL.)

MÁJ 1986

3 Kčs

Čertovská robota PETER GLOCKO Stretli sa raz na rázcestí deväti pútnici. Rozhodli sa, že sa už viac nebudú túlať a postavlia si dom. Veď to boli majstri nad majstrov. Ale ten desiaty, ktorý sa k nim priplichtil, nemal robotu rád. Volal sa Šablica.

ILUSTROVALA NAĎA RAPPENBERGEROVÁ-JANKOVIČOVÁ

Keď ho majstri zavčas rána budili: „Vstávaj hore, už sú zore! Ideme drevo rúbať!“ — Šablica zašomral:

„To ja nerád. V hore je ako vo vojne — treskot, buchot, hrmot, stromy padajú, ešte by som si ublížil.“

Obrátil sa na druhý bok, zakutral do roztrhaného vojenského plášťa a zaspal.

Keď sa prebudil, už bol večer. Pozerá, očiam neverí: kus hory je vyrúbaný, vyklčovaný, drevo pekne očistené, naukladané, čaká už iba na tesársku sekeru. Deväť majstri-remeselníci sedia pri ohníčku a opekajú si slaninku.

Šablica slinky preglga, prikráda sa k ohníčku.

„Hej, Šablica, prišiel si nám pomôcť?“ okríkli ho majstri.

„To ja nerád,“ zašomral. „Radšej vám zaspievam:

*Ženila sa Psota,
brala Mizériu,*

*dala si uvariť
zo strnádky nohu.
Psota chodí otrhaná,
Mizéria bosky,
Šablica zas okolo nich
prázdnu kapsu nosí!“*

„Chceš slaninky?“ núkajú ho.

„Tú ja rád!“

„Tak nám ešte čosi veselé povedz!“

Zamyslel sa Šablica a vraví:

„Pečie sa to, smaží sa to, zahodí sa to.

Dajte mi aspoň to!“

Lámali si hlavu, ale neuhádli.

„Čo je to, Šablica?“

„Kožka zo slaniny!“

Zasmiali sa a dovolili mu, nech si prisadne.

„Keď sme sa tak pochlapili a robotu porobili, poviem vám rozprávku,“ ozval sa drevorubač.

Kde bolo, tam bolo, rúbal som raz drevo u bohatého pána. Lakomý to bol pán, skúpo platil, ba ani jesť nedával.

Raz mi prikázal vyrúbať les, ktorému som konca-kraja nevidel. Pustil som sa do roboty, šla mi od ruky deň-dva, ale na tretí som už nevládal.

Zaťal som sekeru do pňa a vravím si len tak pre seba:

„Čertovská robota, sám si neporadím!“

Odzrazu kde sa vzal, tu sa vzal, stojí pri mne chlap v červených nohaviciach, čiernej kabanici a červenej čiapke.

„Rád ti pomôžem, ale aj ty sa mi musíš službou odplatiť.“

„Horšiu službu, ako je táto, nepoznám,“ vravím. Ľapli sme si a pustili sa do roboty.

To ste ešte nevideli — ten chasník rúbal stromy ako triesky, sekal konáre, píliť siahovice, len sa tak za ním kúrilo. Za jedno popoludnie zrúbal horu, posťahoval drevo, pripravil ho na odvezenie.

Keď skončil robotu, vravím mu:

„Robíš ako čert, ledva som ti stačil!“

„Veď som aj čert,“ zarehotal sa. „A teraz poď so mnou.“

„Kam, do pekla?“

„Veru do pekla, budeš pod kotlami kúriť!“

Do pekla sa mi nechcelo. Cnelo by sa mi po slnku, po vysokej oblohe, po malinách, po vtáčikoch, čo ma pri ťažkej robote obveseľovali.

„Dobre, pôjdem,“ vravím, „ale iba vtedy, ak tri razy nado mnou vyhráš. Budeme behať, zápasíť a hvízdať!“

„Nedbám,“ vraví čert a nohy mu len tak poskakujú. „Kto vybehne prv hore rúbanskom!“

„Najprv však pobeží s tebou môj chlapec,“ vravím, „aby si sa veľmi neupachtil.“

Doviedol som čerta ku kričku. Vedel som, že tam spáva zajko.

„Janko, vstávaj!“ skríkol som.

Zajko vyskočil, dal sa na útek a čert za ním, len sa mu tak chvost natriasal.

Zajka však nedostihol.

Čert sa vrátil taký upachtený, že mu z každého chlpa tieklo. Aj čiapku pri tom behu stratil.

„Poďme zápasíť,“ zhodil zo seba kabanicu.

„Nedbám, ale najprv skús premôcť môjho deda, ktorý pod tou skalou spí!“ vravím pokojne a poslal som čerta k jaskyni, kde mal brloh medveď.

„Dedo, vstávaj!“ hodil som dnu kameň a skryl sa za čerta.

Medveď sa vyteperil z diery a čert sa s ním pustil za pasy. Dva razy šmaril medveďa o zem, ale na tretí raz ho medveď objal tak, až mu kosti zaprašťali a dych zastavilo.

Odohnal som maca, ktorý ma poslúchal, lebo som mu raz trň z laby vytiahol, a pokropil som čerta vodou.

Otriasol sa, vyskočil, nadýchol, nadul líca a zahvízdal, až zo stromov spáchlo lístie.

„Tretí raz nado mnou nevyhráš,“ zarehotal sa. „Skús zahvízdať silnejšie ako ja!“

Sprostý si ty čert, pomyslel som si a vravím:

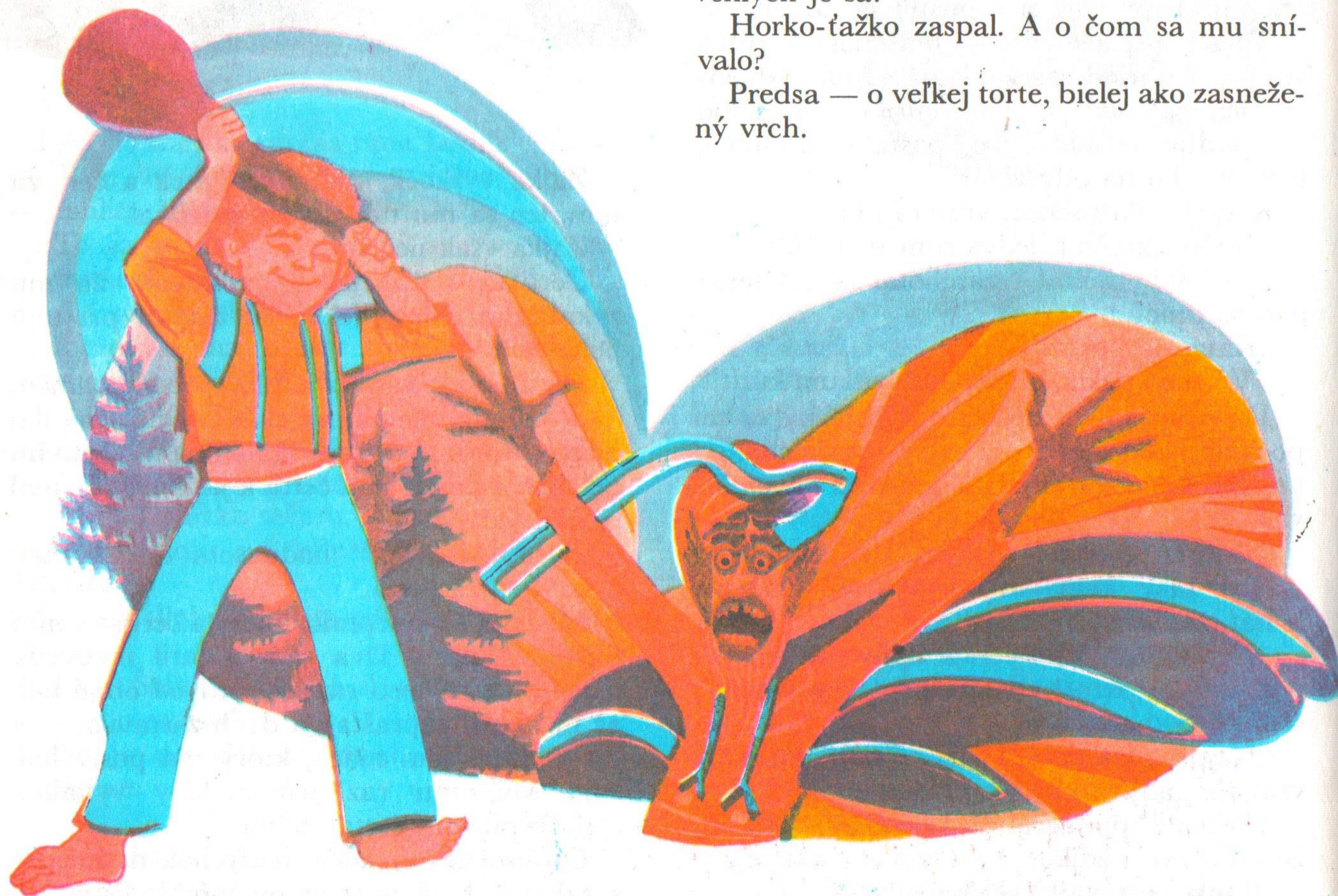
„Nevídali! Keď ja zahvízdam, budú sa buky váľať a tebe sa aj hlava roztrhne. Ale aby sa ti nič nestalo, tu máš šatku, zaviaž si oči a hlavu!“

Ohlúpnutý čert poslúchol. Keď si hlavu zaviazal, švihol som mu kyjakom tak po hlave, že mu hneď v ušiach zaľahlo.

„Nehvízdaj viac, rubár, nehvízdaj!“ kričal čert. „Daj mi pokoj, lebo už viem, že ťa nepremôžem!“

Skočil do najbližšej diery a zmizol, iba sírny dym po ňom zostal.

Pán ma skúpo vyplatil, hoci sa čudoval, že

som toľko roboty urobil. Zobral som sekeru, klin a pílu na plece a pobral sa do inej služby. Odvtedy som však na robotu nenadával, hocako bola ťažká, a čerta som si už na pomoc nevolal.

Vtáci majú krídla na lietanie a ľudia ruky na robotu. Horu jazykom nevysekám. A dobre viem, že kde je robota, tam je i med!

Drevorubač dohovoricl a osem kamarátov prisvedčilo:

„Kto pracuje, má, čo potrebuje. Ale teraz treba ísť už spať.“

Uložili sa okolo ohníka a unavení rýchlo zaspali.

Iba Šablica sa prehadzoval, nemohol zaspať.

„Robota-lopota, to ja nerád! Keby tak bolo ešte čosi pod zub. Dal by som si čosi také: nevarí sa, nepečie sa, na hostinách veľkých je sa!“

Horko-ťažko zaspal. A o čom sa mu snivalo?

Predsa — o veľkej torte, bielej ako zasnežený vrch.

Mier je sladký

ŠTEFAN MORAVČÍK

Prizrite sa lepšie vojne.
Sama na nás kričí: — Joj, nie!
Nežiadajte si ma, ľudia!
Je to zlé, keď deti budia
z krásneho sna sirény.
Doprajte si pokoja!
Mier je všetkým milený,
stokrát lepší ako ja.

Mier vás stráži, s láskou hladká,
rozpráva vám o kozliatkach.
Ja vás straším, beriem tatka
a nechávam plakať matky.
Neželajte si ma, ľudia!
Ja som horká, mier je sladký.

Mier je mierou všetkých vecí,
bojujte zaň vždy a všetci.

Poproste hlinu

Poproste hlinu, pre šťastie
nech na nej lipa vyrastie.
A keď tá lipa zavonia —
kto iný na nej ako ja.

Budem z nej hľadiť na všetko,
tak ako z neba slniečko.
A budem sa tam tváriť tak
jak na stoličke mačička.

Sen

Otvor tú skalu,
zo skaly hneď
vykukne princezná,
je ako kvet.
„Pod' so mnou, Jožinko,“
pozve ťa do hradu,
potom ti ukáže
čarovnú záhradu.
Na stromoch jabĺčka,
tie najsladšie,
pod nimi kvetiny,
tie najkrajšie.
Pri lese, na lúke
je koník vraný,
pre teba, Jožinko,
už osedlaný.
Skala sa zatvára,
je ranný čas,
princezná kývne ti:
„Príď zajtra zas!“

Prel. VOJTECH KONDRÓT

Krokodíl a opica

ETIÓPSKA ROZPRÁVKA

V rieke Awasch bývalo veľa krokodílov. S jedným z nich sa skamarátila malá opička. Bolo to krásne priateľstvo. Opička nosila krokodílovi banány, kokosy, pomaranče, krokodíl ju zas bral na chrbát a vozil po rieke.

Jedného dňa ochorel kráľ krokodílov. Privolali k nemu lekára a ten vyhlásil, že uzdraviť ho môže len srdce mladej opice.

Kráľ krokodílov si dal zavolať svojho poddaného a vraví mu:

„Taký liek mi môžeš priniesť len ty.“

Krokodíl ostal smutný. Čo má robiť? Stratiť malú kamarátku, alebo neuposlúchnuť kráľa?

Ráno sa stretol s malou opičkou a vraví jej:

„Vylez na môj chrbát, dnes ťa budem vozit' celý deň.“

Opička s výskotom vyskočila priateľovi na chrbát a pohodlne sa na ňom usadila.

Uprostred rieky jej krokodíl vraví:

„Môj kráľ je chorý. Aby sa uzdravil, potrebuje tvoje srdce.“

Opička sa veľmi naľakala, no o chvíľu hovorí:

„Priateľ môj, my opice nenosíme srdcia so sebou. Nechávame si ich doma. Preto ak chceš, aby som ti ho priniesla, musíš so mnou priplávať k brehu.“

Krokodíl opičke uveril a urobil, ako mu kázala. No len čo bol pri brehu, opička vyskočila na najbližší strom a odtiaľ mu vraví:

„Aby si vedel, srdce mám na svojom mieste. A je lepšie ako to tvoje. Lebo kým som ťa ja ľúbila, ty si ma zradil.“

Zapísala a spracovala MARTA HASÁKOVÁ

Pyšný netopier

MÁRIA PROHÁCKOVÁ

Škriekal raz netopier tak žalostne, že sa ho orol, kráľ vtákov, pýta:

„Počuj, netopier, a čo ty tak škriekaš?“

„Zima mi je,“ odvetil netopier.

„A myslíš, že ostatným vtákom nie je? A predsa neškriekajú.“

„Ostatným nie je zima, lebo majú perie. Lenže ja nemám ani jediné pierko.“

Orol sa na chvíľu zamyslel. Potom prikázal všetkým vtákom, aby každý daroval netopierovi jedno pierko.

Netopier pobral pierka, dal si ich na seba, a čuduj sa, bol ako vymenený. Keď rozťahol krídla, každého ohromil svojou krásou a pestrosťou. Od tej chvíle netopier tak spyšnel, že sa s ostatnými vtákmi prestal vôbec zhovárať.

Vtáky zaleteli k orlovi a posťažovali sa mu, že netopier sa chvastá perím, ktoré nie je jeho. Orol si zavolať netopiera a vraví mu:

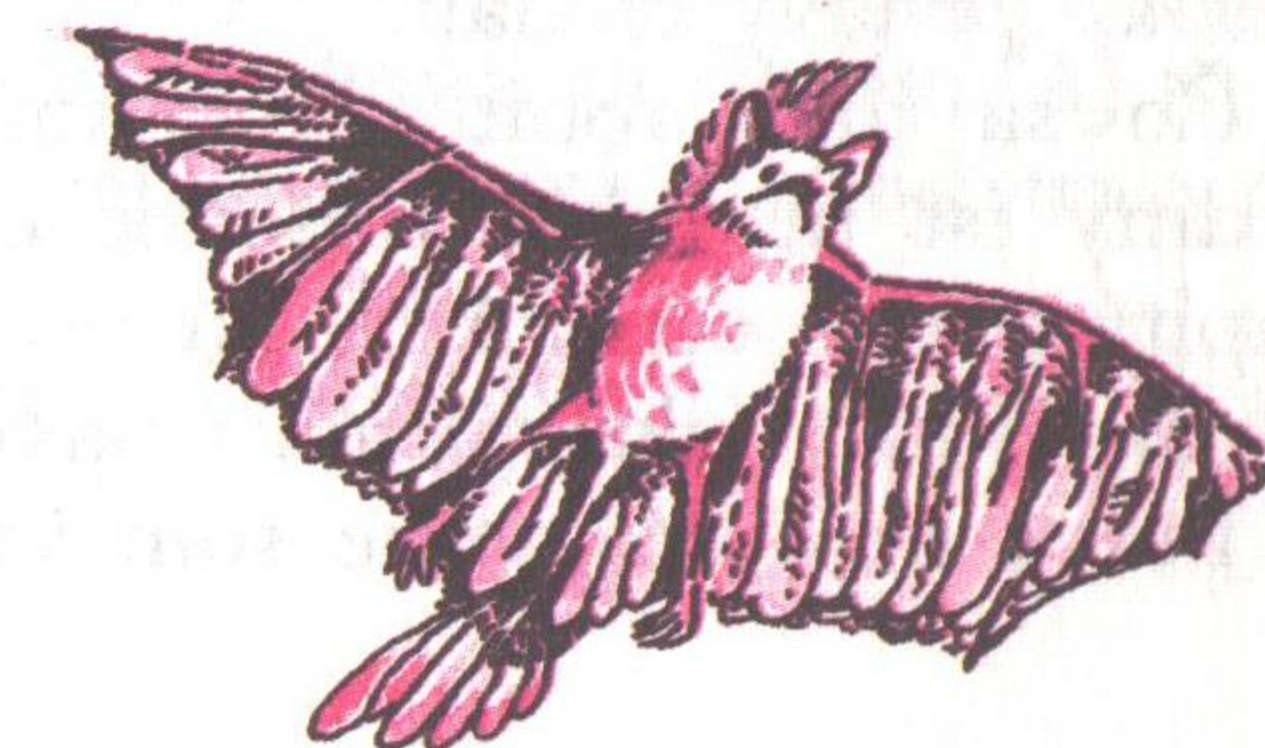
„Netopier, všetky vtáky sa na teba sťažujú. Hovoria, že sa chvasťáš perím, ktoré nie je tvoje. Je to pravda?“

„Závidia mi, že som krajší ako ony,“ vraví netopier a zároveň rozťahuje krídla, aby orol videl, aký je pekný.

„Dobre,“ povedal orol. „Teraz si každý vták zoberie pierko, ktoré ti daroval. Veď keď si najkrajší, nepotrebuješ pierka od nikoho.“

Prileteli vtáky k netopierovi a každý si vzal pierko, ktoré mu daroval. A čo netopier? Zostal taký holý, ako bol predtým. Odvtedy sa hanbí ukázať vtákom na oči a lieta len v noci.

Ilustroval Juraj Prohávka

Hajtmanov potomok

PETER HOLKA

V hlinisku vyrazila na jar spod zeme voda a vytvorila v ňom jazero. Vždy sa tam ťažila tehliarska hlina. Problém bol v tom, že hlinisko leží na pomedzí Kereškýňa a Čermáňa, dvoch odjakživa nepriateľských obcí. Ako to nepriateľstvo vzniklo, dnes ťažko povedať. Akiste pre nejakú hlúposť, no aj dieťa vie, že keď sa ukáže v susednej dedine, neobíde iba tak.

Začiatkom prázdnin sa krstný rozhodol, že vo dvore postaví letnú kuchyňu. Chodil do hliniska kopať žltkastú hlinu. My sme sa zatiaľ bezstarostne máčali v zelenkastej vode a plašili sme žaby, čo sa tam udomácnili. Krstný však prestal kopať. Preto sme s bratancami Vilom a Števom museli pri kúpaní zvýšiť ostražitosť a zakaždým jeden ostal na stráži. Najčastejšie Štefan, lebo bol najmladší a musel nás poslúchať. Keď zbadal Čermánčanov, skríkol:

„Prasári idú!“

Tak sme volali Čermánčanov. Oni nás zas slížari. Vzápätí sme povyskakovali z vody, schmatli trenírky a utekali preč. Tak jazero s teplučkou vodou menilo aj tri razy za deň majiteľa.

Lenže raz Števo nedával dobrý pozor. Prasári ho akiste prekvapili, lebo nad hliniskom sa vynorili ich tváre. Obzrel som sa. Boli všade. Obklúčili nás. Kým sme doplávali s Vilom k brehu, uchmatli nám trenírky.

„Poď si po ne, slížar ušatý!“ vyškieral sa vysoký pehavý chalan.

Čo sa dalo robiť? Holí sme predsa do dediny ísť nemohli. Ryšavec bol akiste ich kapitán, lebo ostatní ho na slovo poslúchali.

„Bojíš sa?“ okríkol ma ryšavec.

Práve najdôstojnejšie som sa necítil. Stál

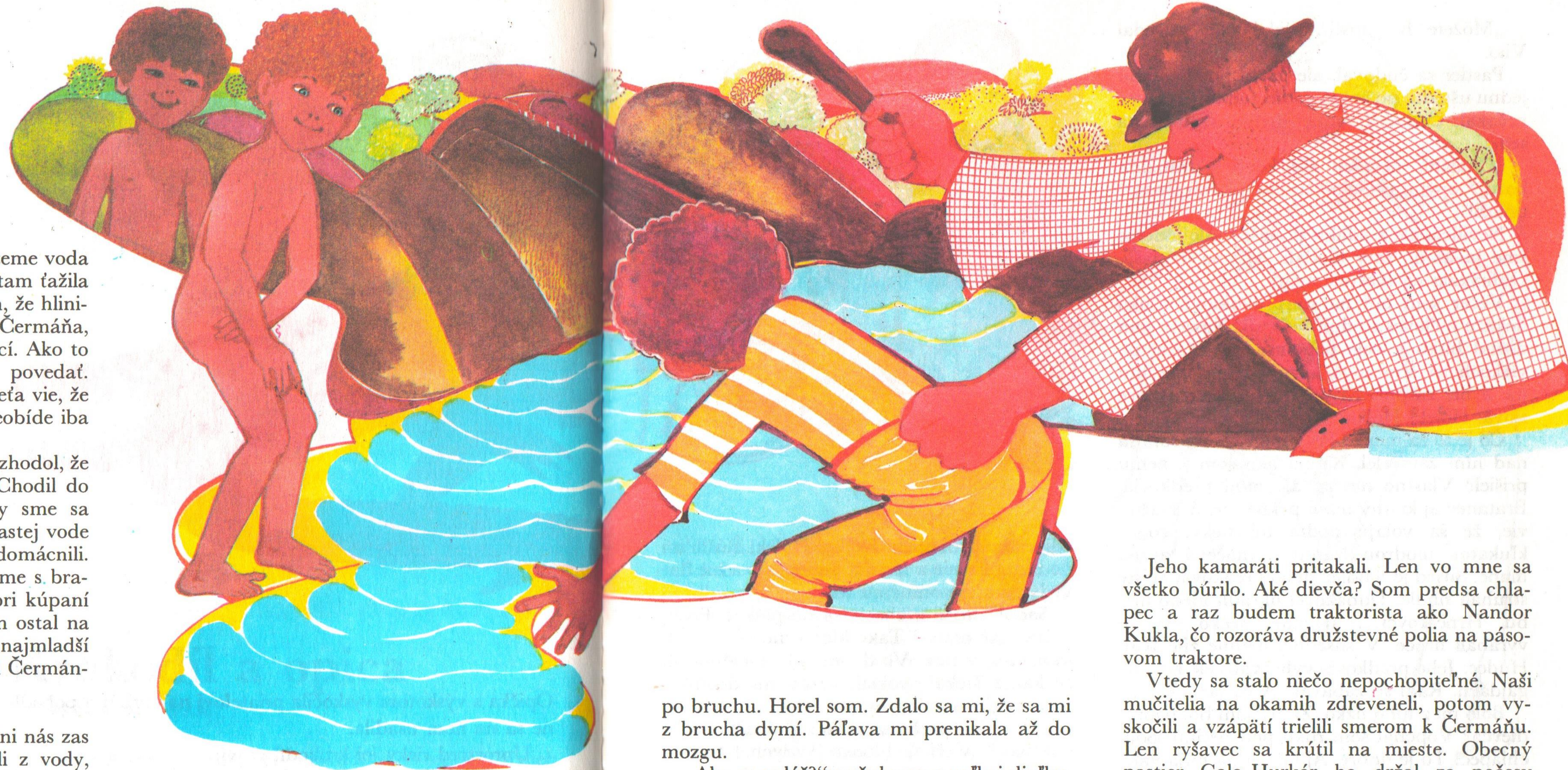
som tam nahý a hlavou sa mi rojili splašené myšlienky. Nech sa stane, čo sa má stať. Aj tak nás bitka neminie. Vykročili sme s Vilom naraz.

„Zvalte ich!“ zavelil ryšavec.

Padol som na chrbát. Vedľa mňa Vilo. Ryšavec sa temnel nad nami ako búrkový mrak, len vlasy mu horeli. Opýtal sa:

„Ako sa voláš, slížar špinavý?“

Keď som neodpovedal, rozkázal, aby mi namastili pupok. Pevne ma zovreli, ryšavec si kľakol a s neúprosťou maséra ma plieskal

po bruchu. Horel som. Zdalo sa mi, že sa mi z brucha dymí. Pálava mi prenikala až do mozgu.

„Ako sa voláš?“ počul som z veľkej diaľky.

Odpovedať som nevládal. Hrýzol som si spodnú peru a cez závoj slíz sa pozeral na Vilovu tvár, ktorá sa mraštila od bolesti. Pretože aj jemu mastili brucho. Vyrzil som zo seba:

„Holka!“

„Ako?“ opýtal sa ryšavec a potom sa rozrehotal. A po ňom ostatní prasári.

„To je čo za meno? Holek! Holek slížarský! No to je...“

V ušiach mi dunela ozvena: Holek, Holka, Holek...

„Teda Holka,“ filozofoval ryšavec, „to znamená po česky dievča. Je to tak?“

Jeho kamaráti pritakali. Len vo mne sa všetko búrilo. Aké dievča? Som predsa chlapec a raz budem traktorista ako Nandor Kukla, čo rozoráva družstevné polia na pásovom traktore.

Vtedy sa stalo niečo nepochopiteľné. Naši mučitelia na okamih zdreveneli, potom vyskočili a vzápätí trielili smerom k Čermáňu. Len ryšavec sa krútil na mieste. Obecný pastier Galo-Hurkár ho držal za pačesy a bakoľou ho mlátil po zadku. Rýchlo a presne. Ryšavec reval od bolesti.

Pozviechali sme sa a Vilo z ryšavca stiahol trenírky. Zadok mu natrel riedkym blatom. Ryšavcove modré oči boli plné slz. Bojazlivo na nás hľadel. Čakal na pomstu.

„Musíš nás pekne odprosiť. Opakuj po mne!“ rozkázal mu Vilo.

Prasár sa zachvel a padol na kolená. Ochotne všetko opakoval po Vilovi. Aj to, že sme jeho najlepšie kamaráti a odteraz nás bude brániť pred prasármi.

Obliekli sme si trenírky, ryšavcove si nechali ako korisť.

„Môžete ho pustiť, Galobáči,“ povedal Vilo.

Pastier sa čudoval, ale pustil ho. Ešte mu jednu uštedril po zablatenom zadku. Ryšavec nečakal. Utekal k rodnej dedine s ničím na sebe.

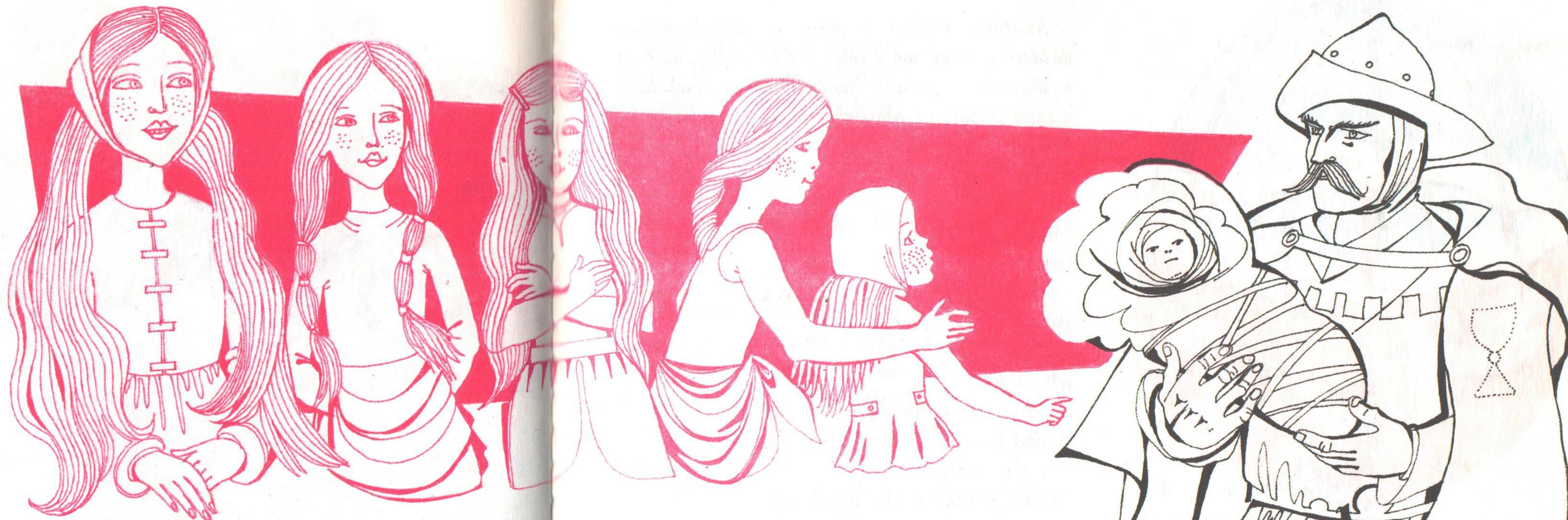
„Chalani, nevideli ste kdesi Turankinu kozu?“ opýtal sa Galo-Hurkár. „Zatárala sa,“ doložil.

Nevideli, ale z vďaky za naše vyslobodenie sme ju až do tmy hľadali. Aj sme ju našli. Obhrýzala na Kartuši agáty.

Večer som bol na smrť ukonaný. Slnko dokáže z človeka odpiť veľa síl. Navyše som dostal bitku a celé popoludnie sa táral po vĺškoch za stratenou kozou. Napriek tomu nie a nie zaspať. Myslel mi týrali ryšavcove slová: Holek! Holka! Holek slížarský!

Čo je to za meno? Prvý raz v živote som sa nad ním zamyslel. Kde a ako som k nemu prišiel? Vlastne nie ja, ale moji predkovia. Bratanec aj krstný majú pekné mená. Každý vie, že sa volajú podľa tej rieky, čo je kľukatou modrou čiarou vyznačená aj na mape. Sused je Šindler. Jeho predkovia akiste strúhali šindle. Dubákovci ukradli meno hríbu. Hrnčárovci... aj malé decko vie, že vyrábali hrnce. V susednej dedine žije Ivan Hudec. Jeho predkovia vyhrávali celé noci na gajdách. Radi sa zabávali. A čo ja?

Bolo mi z toho úzko. Že by som bol naozaj dievča? Vopchal som ruku pod perinu. Som chlapec! To je dobre. Aj tak sa na mňa valili

zdivené vlny: Holek! Holka! Holek! Búšili mi do mozgu a nie a nie dať pokoj. Nie a nie dať vydýchnuť zmorenému telu.

Sadol som si a chcelo sa mi plakať. Prečo mám také meno? Také hlúpe meno! Hanbil som sa aj v tme. Vo dvore zaštekal Bundáš. Štekal a štekal, pokiaľ nezobudil dedinka, teda môjho starého otca.

„Dedinko, prečo sa volám Holka?“

Otvoril viečka, hlboko vzdychol, akiste som mu pretrhol nejaký sladký sniček.

„Lebo sa tak volá tvoj otec. Aj ja sa tak volám. Aj môj otec a starý otec sa tak volali. Jasný?“

„To viem, ale ako sme k tomu menu prišli?“

Dedinko sa pomechril, zapálil si cigaretu a mlčky fajčil.

„Vieš, synak,“ začal o chvíľu, „náš predok, teda ten dávnny, bol veľký bojovník. No a tí udatní bojovníci mali slávneho vojvodu, hajtmána Jána Žišku z Trocnova. Ten zhromaždil veľa chlapov...“

Dedinko rozprával, že bojovníci sa volali husiti a zakladali nové mestá, kde všetci žili

ako bratia. Bili sa s pánmi a do bitiek vozili veľké drevené vozy. Z nich vytvorili kruhovú hradbu a z nej mlátili rytierov a ostatných pánov z húfnic a ručníc. Bili ich okovanými cepmi, palcátmi, sudlicami, kopijami, ba aj obyčajnými vidlami. Dobré sa to počúvalo, ale čo s tým má moje meno, hútal som.

„Husiti založili mesto Tábor. Bol som sa tam kuknúť. Je to pekné mesto, skoro ako Nitra. V tom Tábore žil vojak, ktorému porodila žena šesť dcér, a on chcel veľmi mať syna. Lebo každý chlap chce mať syna.“

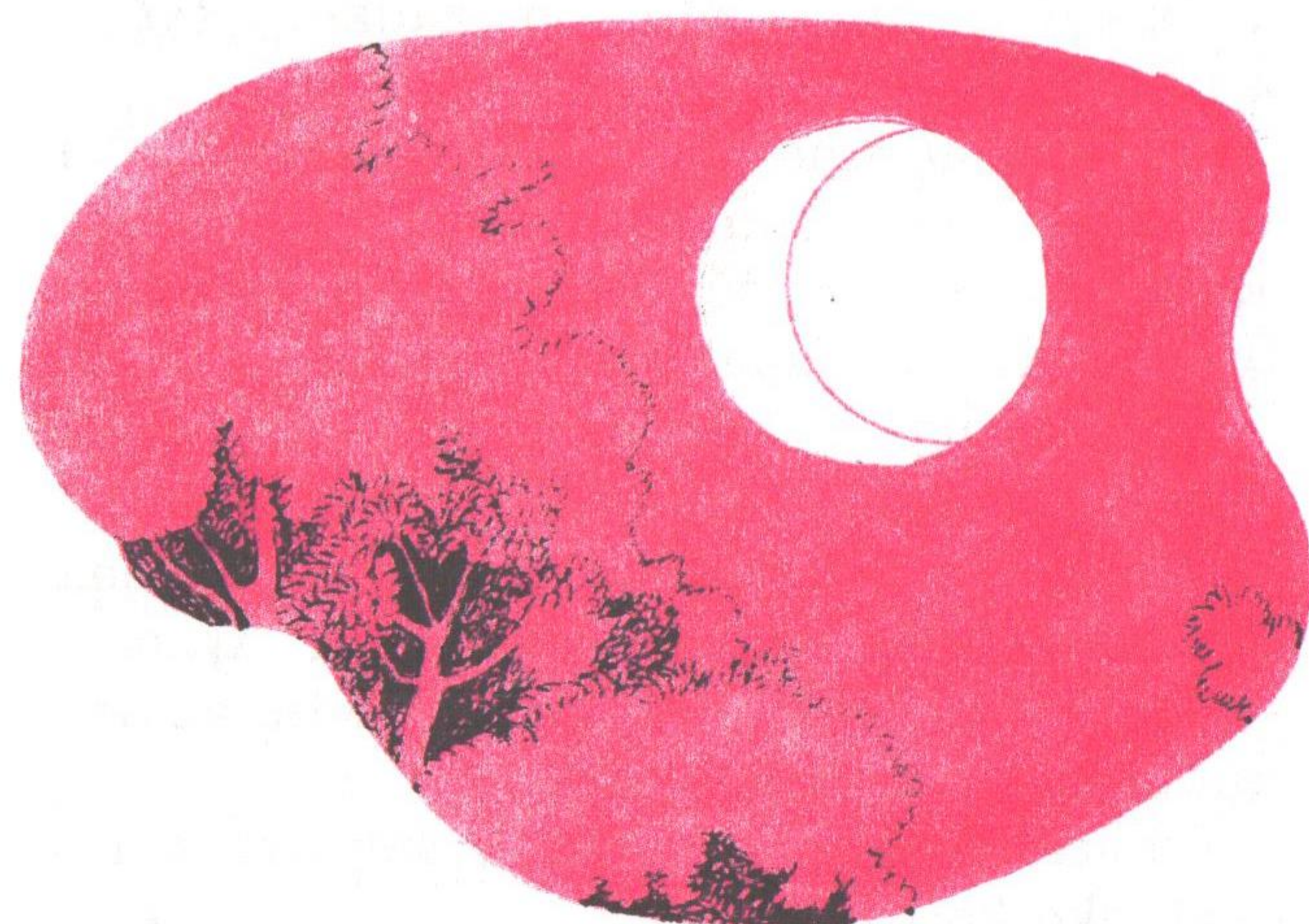
Potom povedal, že keď mu porodila tú šiestu dcéru, pýtali sa ho kamaráti, čo má. Odvetil, že holku. Vojaci sa smiali a odvtedy ho inak nevolali, len Holka. Prischlo mu to ako Galovi Hurkár.

„Ale ako sa ten bojovník dostal do Kereškýňa?“

Dedinko povedal, že husiti podnikali výpravy do okolitých krajín. Na jednej z nich prenikli popri Dríku až k Nitre. A keďže nášmu dávnemu predkovi v ktorejkoľvek bitke zabili ženu, ostal tu, lebo sa mu v Nitre veľmi páčilo.

„Bol to udatný bojovník a dobrý chlap. Tak sa čoskoro na neho prilepila nová žena. Tá mu porodila aj synov,“ skončil dedinko svoje rozprávanie.

Objal som ho. Zároveň s dedinkom som objímal aj nášho udatného predka a bol som na neho pyšný. A ako veľmi som sa strachoval! Rozhodol som sa, že na druhý deň sa sám vyberiem do hliniska. Keď prídu Čermánčania, pustím sa do nich a budem ich zrážať na zem tak, ako kedysi moji predkovia zrážali svojich nepriateľov.

Komu by to napadlo

JOZEF MOKOŠ

Keď bol raz Martinko doma sám, našiel za skriňou starý deravý dáždnik. Chvíľu sa s ním hral ako s hokejkou, potom ním šermoval a napokon ho otvoril. A vtom zbadal, že dáždnik má čosi napísané na rukoväti.

Martinko začal čítať:

Komu by to napadlo,
že dáždnik je lietadlo.
Neveríš? Uveríš...
Keď pod dáždnik začnú fú a fú a fúkať
dobré deti,
tak sa veru nedá nú a nú a núkať
a letí.

Martinko vybehol z domu, v záhrade otvoril dáždnik a začal doň z celej sily fúkať. Dáždnik sa v okamihu zagulatil, nafúkol a zavzducholodil a začal stúpať aj s Martinkom hore. „Hurá,“ kričal Martin. „Môj osobný dáždnik je rýchlejší ako tryskáč!“

Sláva,
lieta
na pravidelnej linke Bratislava —
Bratislava — Rača
až, až,
až po Aš
a odtiaľ na koniec sveta.
A keď letí na tej pravidelnej linke,
tak z tej výšky
všetko je také malé, malilinké
ako z obrázkovej knižky.
Keď môj dáždnik letí, z dospelých sú zrazu
celkom
malé deti,
z nákladiakov autíčka
a z kravy,
tak ako sa u nás vraví —
pánbožkova kravička
a z opery je krátka detská pesnička.
Celý svet je taký malý, maličký,
že sa zmestí
aj s námestím
do mojich dvoch malých pästí,
do zrkadielka jednej mojej slzičky.
Z tejto výšky
husi sú jak biele myšky,
srnky sú len hnedé hrudky
a z činžiakov vtáčie búdky.
A tam ten kopec,
po ktorom sa kúdeľ oviec tiahne,
vyzerá zas,
akoby mal ovčie kiahne.
V riekach plávajú len malé ryby,

v diktátoch sú malé chyby,
miesto škôl sú všade škôlky
a miesto kolov v plote kolky.
Babka je odrazu bábka
a tie škatule, tam dole, nízko,
to je pohľad na sídlisko.
Komu by to napadlo, že môj dáždnik je
lietadlo.

A Martinko letel čoraz vyššie, vyššie, až najvyššie. A vtedy sa z dáždnika ozvalo: „Vážení cestujúci! O chvíľočku pristaneme pri slnku. Žiadame vás, aby ste pri pristávaní nefajčili. Kapitán Parazól s celou svojou posádkou sa s vami lúči a želá vám v Slnčnej krajine slnečné počasie a príjemný pobyt.“

A dáždnik naozaj pristál na bielom oblaku, na ktorom sedelo slnko. Slnko malo v jednej ruke zrkadielko a v druhej hrebeň.

Keď Martin prišiel k nemu, slnko sa prestalo česať a vraví:

Vitaj, chlapče, už ťa čakám.
Dúfam, že ťa nevyľaká
moja ranná toaleta.
To vieš, stále kdesi lietam:
Na celučký svet pekne-rúče
svietim, hrejem, pripekám.
Roboty mám plné lúče,
na všetko dozerám.
Nie, nemám kedy
ani sa dať do poriadku.
Ráno vyjsť, večer sadať,
cez deň zohriať každú hriadku,
každú kvapku vody.
Musím sušiť plachty lodí,
pozobúdať všetky lienky,
zohriať deťom rozvešané plienky
a dievčatám zhrnúť biele podkolenky.
A potom jednu až dve hodiny
musím čakať, čo zahlásia
Rozhlasové noviny.
To aby sa nestala chyba,
lebo ja vychádzam iba

podľa predpovede počasia.

Včera, dnes a zajtra zase
a stále po tej istej trase:
východ-západ.

Že či ma to baví?

Ani nápad.

Už mám toho cestovania vyše hlavy:

Dusno, sparno, horúčavy.

Ešte k tomu, keď tak po oblohe blúdím,
keby som tak nemuselo počúvať vyhrážanie
ľudí:

„Sadaj, slnko, sadaj,
za vysokú horu,
keď nebudeš sadať,
stiahnem ťa za nohu!“

Ale ver mi to, či never,
chcelo by som vychádzať:
juh — sever.

Prípadne: sever — juh.

Juch!

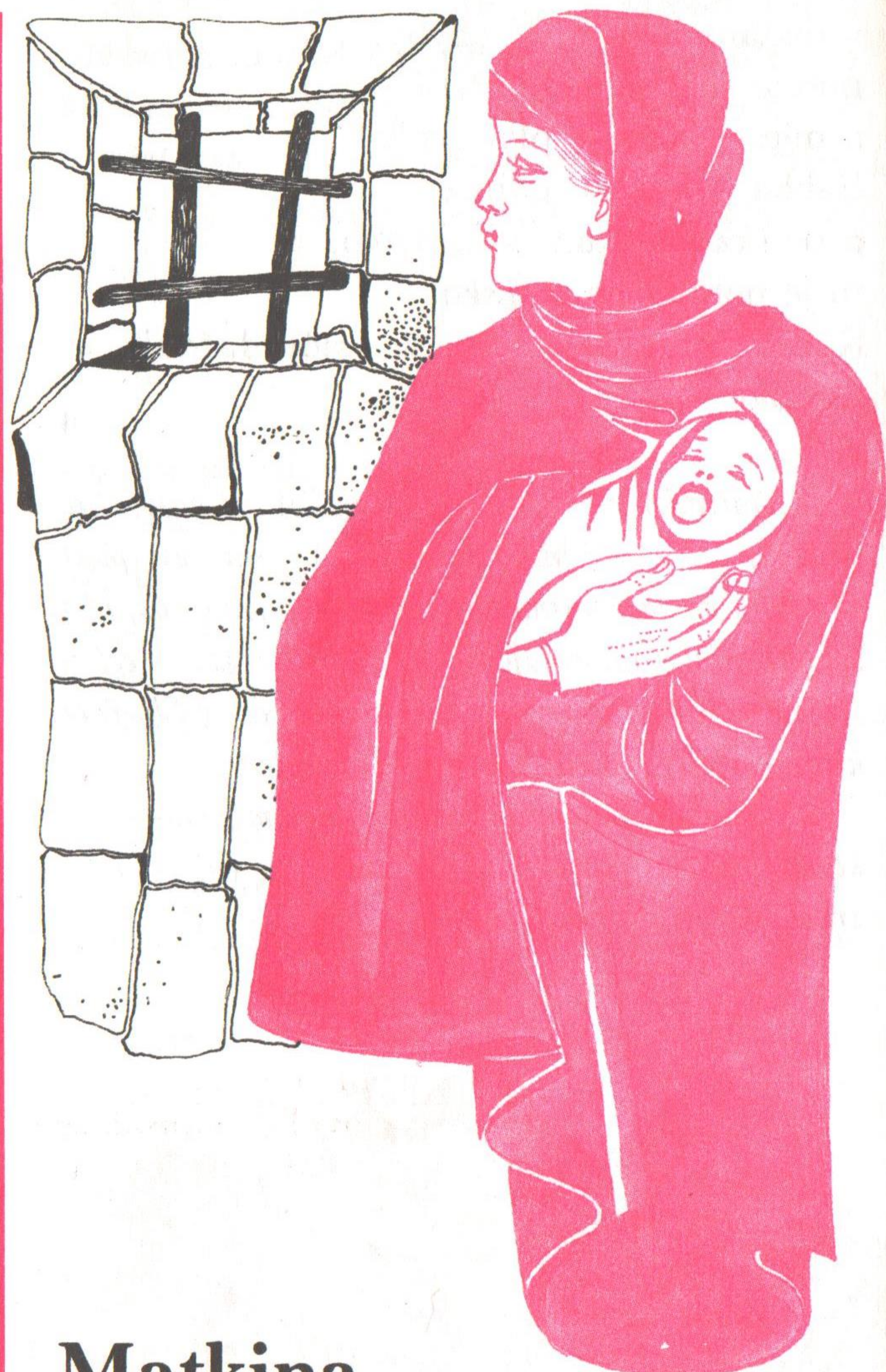
Ja mám nápad

Dnes nebude ani východ, ani západ,
nech si kto chce, čo chce, v predpovedi
zahlási:

Ja si beriem voľno za nadčasy.

*A potom sa slniečko s Martinkom celý deň hralo,
až kým neprestalo pršať. Keď už boli obidvaja celí
rozhorúčení, Martinko sa so slnkom slnečne, vlastne
srdečne rozlúčil, vystrel dáždnik a zoskočil. Padal na
dáždniku ako na padáku, padal, padal, padal, až
pristál na svojom balkóne. Vtom sa otvorili dvere,
Martinkov otec povedal! „Aha, tu je to chlapčisko!“
Potom sa na Martinka usmial a povedal: „Ty si
myslíš, že keď máš deravý dáždnik, nezmokneš? Nato
zobral syna za ruku, pozrel sa na oblohu a povedal:
„Čo je len s tým počasím? Hlásili, že bude pekne,
a lialo celé popoludnie.“*

*Martinko nevravel nič, ale deravý dáždnik si dobre
schoval. Isto sa mu ešte zide.*

Matkina väznica

LADISLAV ŤAŽKÝ

Od zvonice som podišiel do úzkej uličky
a zastal pred budovou, v ktorej za čias môjho
detstva vládol všemocný náčelník. Prechádzam
chodbou do dvora. Dívam sa na malú
kôľňu, či na nejaké podobné stavisko zaplňujúce
malý dvor a sám pochybujem, či to, čo
sa tu kedysi stalo mojej materi, bolo možné.
Toto bola väznica? Toto? Tu bola uväznená
naša mať za to, že mi držala rebrík, keď som

ako šiestak lepil prvomájové plagáty s kosákom
a kladivom na dedinské domy a vráta. Mňa
zavrieť nemohli, bol som dieťa. Keď nás
pri tom prichytil četník, povedal materi:

„Vy ste jeho mať, vás si zapíšem, vás
potrestáme!“

Mať kričala za četníkom, že ona drží len
rebrík, aby sa jej chlapec nezabil, lebo plagá-
ty musel prilepiť vysoko, aby ich agrá-
níci, národnári, ľudáci, ba i sociálni demokrati
nedočiahli. Ale zapísať si môžeš celú dedinu.
Len si zapíš.

Mama šli k súdu aj s malou sestrou,
pridávali ju, preto si dieťa nechceli pri nikom
nechať. Šiel som s nimi. Odedzou mi uviazali
sestričku na chrbát. Chlapil som sa, že vlá-
dzem, a niesol som ju desať kilometrov. Dve
hodiny trval náš pochod k sudcovi. Keď mi
mať v meste odviazala odedzu, skoro som
spadol na chrbát, tak ma navyknutá váha
potiahla dozadu. Mater si po súde ponechali
vo väzení. Ponáhľal som sa s plačom domov,
aby som bratom oznámil, čo sa nám stalo
s materou. Aj kravičku som obriadil, prasa
nakrmil, sliepky zavrel a otcovi list napísal,
že mater nám okresný náčelník dal za tie
plagáty zavrieť. Ale kým som ten list odoslal
otcovi, ktorý bol už štvrtý mesiac v Borovej
u Poličky na Českomoravskej vysočine na pîle,
mať so sestričkou už bola z väzenia doma.
Okresný náčelník robil dlho do noci, a keď
sestrička začala vo väzení plakať, keď mať už
nemala ani plienok, ani mlieka, lebo bola
ustarostená, začali väzni vo vedľajších
celách klopať na steny, bubnovať na dvere.
Kľučiar ich darmo tíšil i vyhrážal, že si
zle narobia, väzni bubnovali a kričali čoraz
silnejšie, aby tú ženu s dieťaťom domov
poslali, že to oni za ňu odsedia, len aby
im povedali, čo urobila. Ak si muža nezabila,
ak si dieťa nezahrdúsila, nepodpálila,
chudobným nekradla, tak žena nemá čo
robiť vo väzení. Uväzniť dojča, to je zločin.
Kľučiar išiel za náčelníkom a náčelník za
kľučiarom. Stretli sa na schodoch. Náčelník
chcel vedieť, čo sa to robí na dvore jeho
úradu, v miniatúrnej väznici, a kľučiar
namiesto vysvetľovania náčelníka prosil, aby

pre milosrdenstvo božie tú ženu s dieťaťom
nočnou hodinou domov pustil, lebo plač
uväzneného dieťaťa počuť až na ulicu. Ľudia
sa vraj začínajú zastavovať pred bránou
úradu a vykrikujú, že odkedy sa už aj deti do
háreštu zatvárajú? Náčelník si prešiel
dlaňou po veľkej tvári, pritlačil ohrnutý nos
k mohutným prešediveným fúzom a vrátil sa
do kancelárie. Z poschodia pozrel oknom na
ulicu, a keď videl, že sa pred jeho úradom
naozaj zhľukujú ľudia, zavolať si zádumčivého
kľučiaru a dal mu takéto inštrukcie:

„Tú ženu s tým dieťaťom najprv zavolajte
k sebe, rozumiete, do vášho služobného bytu.
Vaša žena nech jej i dieťaťu dá niečo zajesť,
potom, keď sa dieťa utíši, vyvedte tú ženu
zadným východom na ulicu a rýchlo zatvorte
za sebou bránu. Keď bude ticho vo väznici,
bude ticho aj na ulici.“

Kľučiar si ho dovolil doplniť. „Keď bude
väznica prázdna, vyprázdni sa aj ulica.“

Okresný náčelník sa šiel sám presvedčiť,
ako kľučiar splnil jeho rozkaz. Dieťa, hneď
ako vyšlo na svieži vzduch, prestalo plakať,
vzlyklo len občas zo zotrvačnosti. Keď
kľučiarova žena napojila dieťa sladkým
čajom a mať si ho prebalila do suchej
plienky, ktorú jej dala kľučiarova žena,
dieťa zaspalo ako dudok. Mať sa
nestačila ani poďakovať kľučiarovi a
jeho žene za dobrotu, už ju kľučiar
vyvádzal zadným východom na ulicu. Z
okna úradu oslovil ju hlas náčelníka: „A
tým plagátom a komunistickým rečiam
dajte pokoj! Nech vás tu viac nevidím!
Ak sa to zopakuje, môže plakať celá
rodina, celá dedina, všetkých vás
dám zatvoriť.“

A mať tomu mocnému, panovačnému
hlasu sotva počuteľne odpovedala:

„Dajte nám chleba, pán náčelník,
chleba a prácu a my budeme ticho.“

Mať priložila líce k tvári spiacieho
dieťaťa a skropila ho slzami ako jarný
dážď lúku. Myslela si, že prehovorila
slabým hlasom, ale múry úradu a
miniatúrnej väznice jej hlas zosilnili,
jej hlas hučal, krútil sa ako zatvorený
v sude, hľadal slobodu a ponad bránu
zadného vchodu vyletel na ulicu.

V zajatí smaragdového oblaku

Pevnosť v satelite

Život — ak by sme za život pokladali pohyb umelých bytostí — naďalej pulzoval v stredovej pologuli pravidelným rytmom. Roboti vystupovali i zostupovali po schodoch, v najvyššej časti, kde sme rozoznávali bloky strojov, sa otáčali ako v čudnom tanci.

Marcel meral na digitáľkach čas výstupu a zostupu robotov. Po takmer dvoch hodinách víťazoslávne oznámil:

„Trvá im to už o tridsaťdva sekúnd dlhšie.“

Osvald sa teda predsa len dostal k zdroju energie! Dara nervózne vzlykla. Aj Marianna, prešľapujúca vedľa mňa, strácala výzor „zodpovednej vedúcej“. Dvadsaťtriročná, s krčovite zaťatými päsťami, až jej zbeleli hánky, so zaťatými zubami do pery, sa celkom ponášala na šiestačku.

Osvald je fantastický!

Po polhodine Marcel nameral oneskorovanie robotov takmer o štyri minúty. Netrvalo dlho a kovové bytosti sa už pohybovali ako v spomalenom filme. V ústach som zacítil slanú chuť. Nevedomky som napodobňoval Mariannu, no mám asi ostrejšie zuby.

„Pánafera!“ znechutene šomral Marcel. „Boj sa ešte nezačal, a na

našej strane už tečie krv!“ Má ten chalan nervy?

Napokon pohyb v pologuli celkom prestal.

Vošli sme dovnútra.

Na spodnej plošine, z ktorej som nedávno s hrôzou pozoroval Darin pád, stál robot a upieral na mňa meravé oči.

„Netras sa, je totálne vyštavený,“ upozornil ma Marcel. „Máš hľadať Osvalda!“ pripomenul mi moju úlohu. Náhlil sa do najvyššej časti, aby pripravil náš príchod. Marianna zostala pri vchode. Plnila svoju úlohu.

Na chodbách stáli meravé telá robotov ako mílniky pri hradskej. Dara sa ma držala za ruku, dlaň mala studenú a mokrú. Osvald mi ju určil za sprievodcu podistým z núdze. Inde by určite prekážala.

Vošli sme do rozľahlej kruhovej miestnosti so sivými otvormi po celom strope. Pripomínal mi mnohonásobne zväčšenú lampu nad operačným stolom v nemocnici.

Podľa množstva zhromaždených

robotov som usúdil, že stojíme pod žiaričom energie.

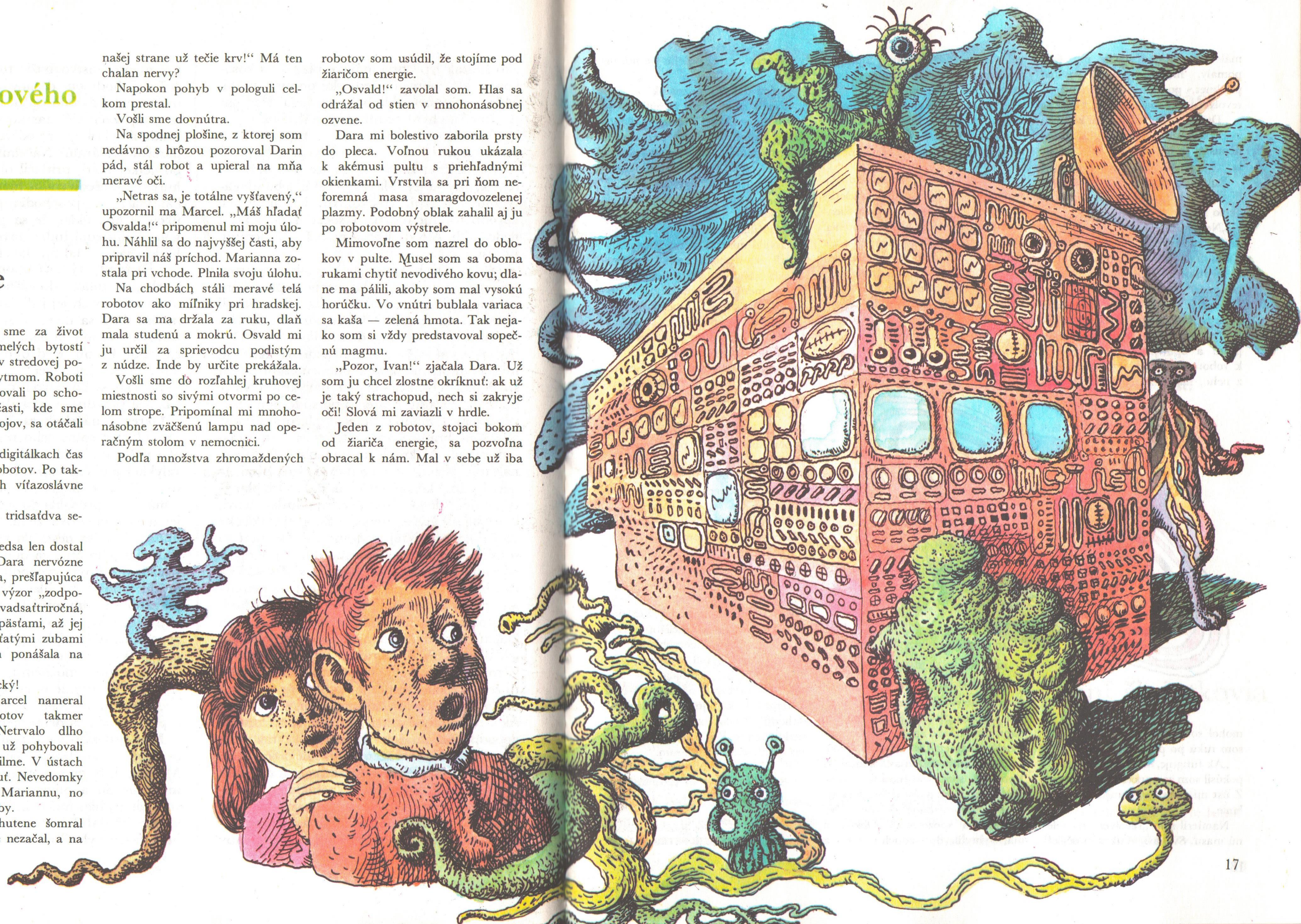
„Osvald!“ zavolať som. Hlas sa odrážal od stien v mnohonásobnej ozvene.

Dara mi bolestivo zaborila prsty do pleca. Voľnou rukou ukázala k akémusi pultu s priehľadnými okienkami. Vrstvila sa pri ňom neformenná masa smaragdovozelenej plazmy. Podobný oblak zahľnil aj ju po robotovom výstrele.

Mimovoľne som nazrel do oblokov v pulte. Musel som sa oboma rukami chytiť nevodivého kovu; dlane ma pálili, akoby som mal vysokú horúčku. Vo vnútri bublala variaca sa kaša — zelená hmota. Tak nejak som si vždy predstavoval sopečnú magmu.

„Pozor, Ivan!“ zjačala Dara. Už som ju chcel zlostne okríknúť: ak už je taký strachopud, nech si zakryje oči! Slová mi zaviazli v hrdle.

Jeden z robotov, stojaci bokom od žiariča energie, sa pozvoľna obracal k nám. Mal v sebe už iba

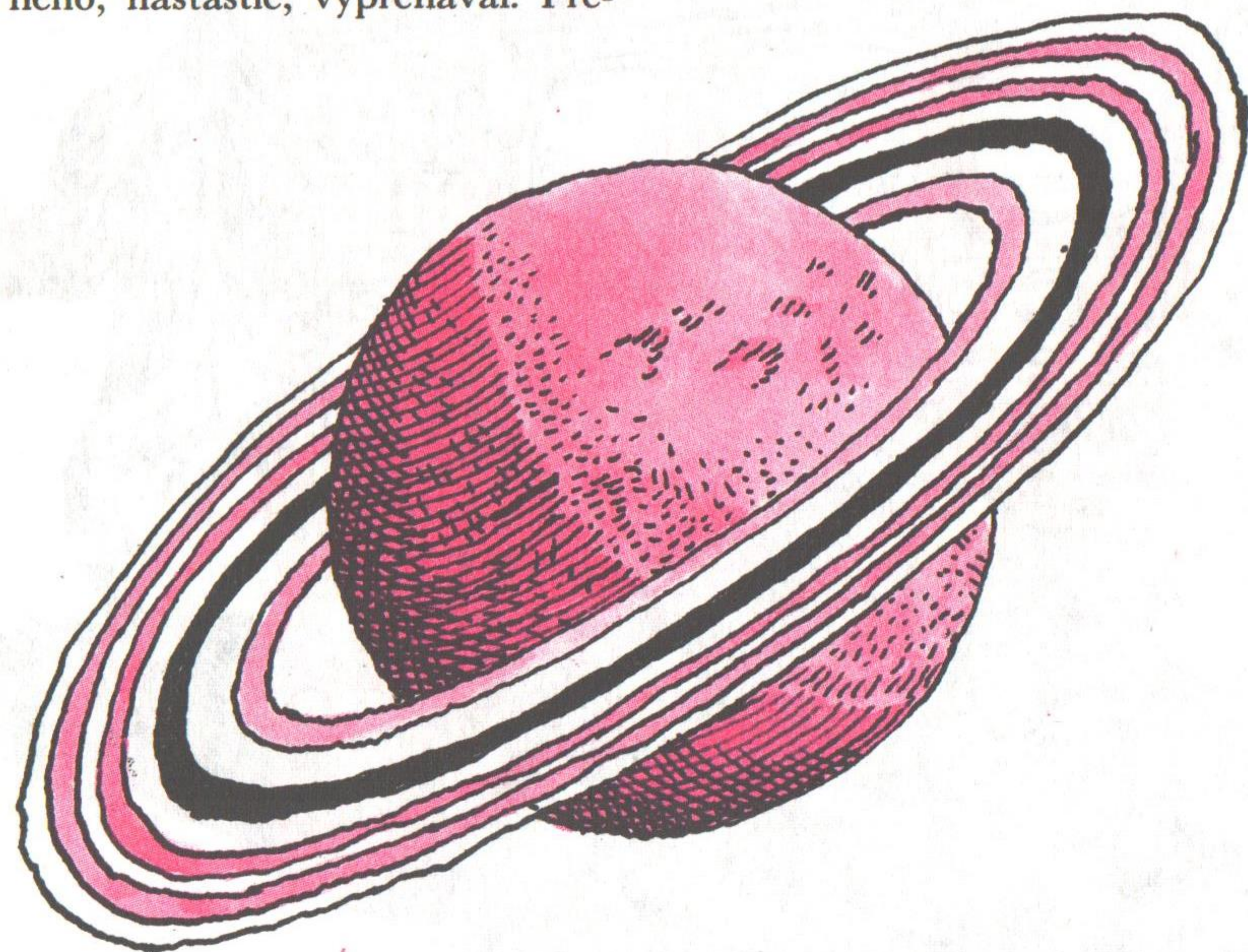
málo energie, no stačila mu, aby pomaly, hrozivo pomaly dvíhal predmet, podobný bubienkovému revolveru s dlhou hlavňou.

„Drž sa pultu!“ Dara mi křčovite zvierala prsty. „Drž sa pultu, Ivan, nepúšťaj sa ho, prosím ťa!“ drmolila.

Robot namieril. No stále som dýchal, hýbal sa, vnímal som všetko okolo seba.

„Nevystrelí! Kým sa niečoho držíš, nevystrelí,“ jachtala Dara. Tuho ma objala okolo pása, uvoľnila mi ruku. „Vezmi mu ho... ja sa bojím...“

Spočiatku som nechápal. A náhle — vedel som presne, prečo nevystrelí. Jednou rukou som sa pridržal pultu a opatrne som sa posúval k robotovi. Aj ten zvyšok energie z neho, našťastie, vyprchával. Pre-

mohol som strach a odpor, vystrel som ruku po prístroji.

„Ak funguje, všetko je v suchu,“ pokúsil som sa napodobniť Marcela. Z úst mi vyšlo iba chrapľavé mrmľanie.

Namieril som „revolver“ na zelenú masu. Svišťavý zvuk som očaká-

val, viac nastrašil Daru. Vzápätí sa masa rozplynula ako hmla. Osvald sa prebral z bezvedomia.

„Paromské automaty! Dostali ma...“ namrzene si pretieral nos. „Tuším som plný tej gebuziny. No hlavná vec, že ty si nestratil rozva-hu.“

„Vďaka Dare,“ priznal som a v duchu som ju odprosil za všetky urážky, ktorými som ju v myšlienkach častoval počas nášho väznenia. Dievča bojzlivé a uľňukané — ale hlava! Všetka češť. Pochopila skôr než ja, prečo nás museli uniesť, keď sme leteli vo vrtuľníku. Lúče ‚W‘ pri dotyku s hmotou v pevnom skupen-

“

stve sa menia na smaragdovú plazmu na celej ploche. Robot má iste naprogramované zasahovať iba ojedinelý predmet. Osvald to potvrdil:

„Podarilo sa mi objaviť kontakty. Vystrájal som ako necitlivý vandal,“ ukázal na akési tenké poskrúcané a popretrhané drôtky. „No potom ma spozorovali. Obkolesili ma, vyhodili do vzduchu... no a

v tej neprijemnej polohe ste ma už videli.“

Veľmi dôležitý poznatok!

„Našla som,“ s rozžiarenou tvárou nám oznámila Marianna. Mala ťažkú úlohu: v sústave neznámych prístrojov nájsť ten, ktorým sa uzatvára pologuľa. A predsa to dokázala! Vchod teraz uzatvára tenučká stena — podľa Marcela ako ‚staniol na čokoláde‘ — no, ako sme sa už presvedčili, nezvyčajne odolná.

Osvald mi vzal prístroj, ústie namieril na vchod. Zelená plazma obalila steny do výšky niekoľko desiatok metrov. Na nejaký čas nevypustí prípadných útočníkov; lúče ‚W‘ azda neprenikajú cez steny!

Pobrali sme sa do najvyššej časti.

Už po druhý raz za krátky čas som musel obdivovať Daru. Šiestačka, trpiaca závratmi z výšok, vystupovala po schodoch bez zábradlia tak rezko ako ktorýkoľvek z nás. Pravda, křčovite sa držala Osvalda a oči upierala iba pred seba, no smrteľne bledé líca prezrádzali, že vynakladá ohromnú vôľu. Všetka češť, Dara, povedal som si. Češť na druhú!

V päťdesiatmetrovej výške nás Marcel vítal ako domáci pán.

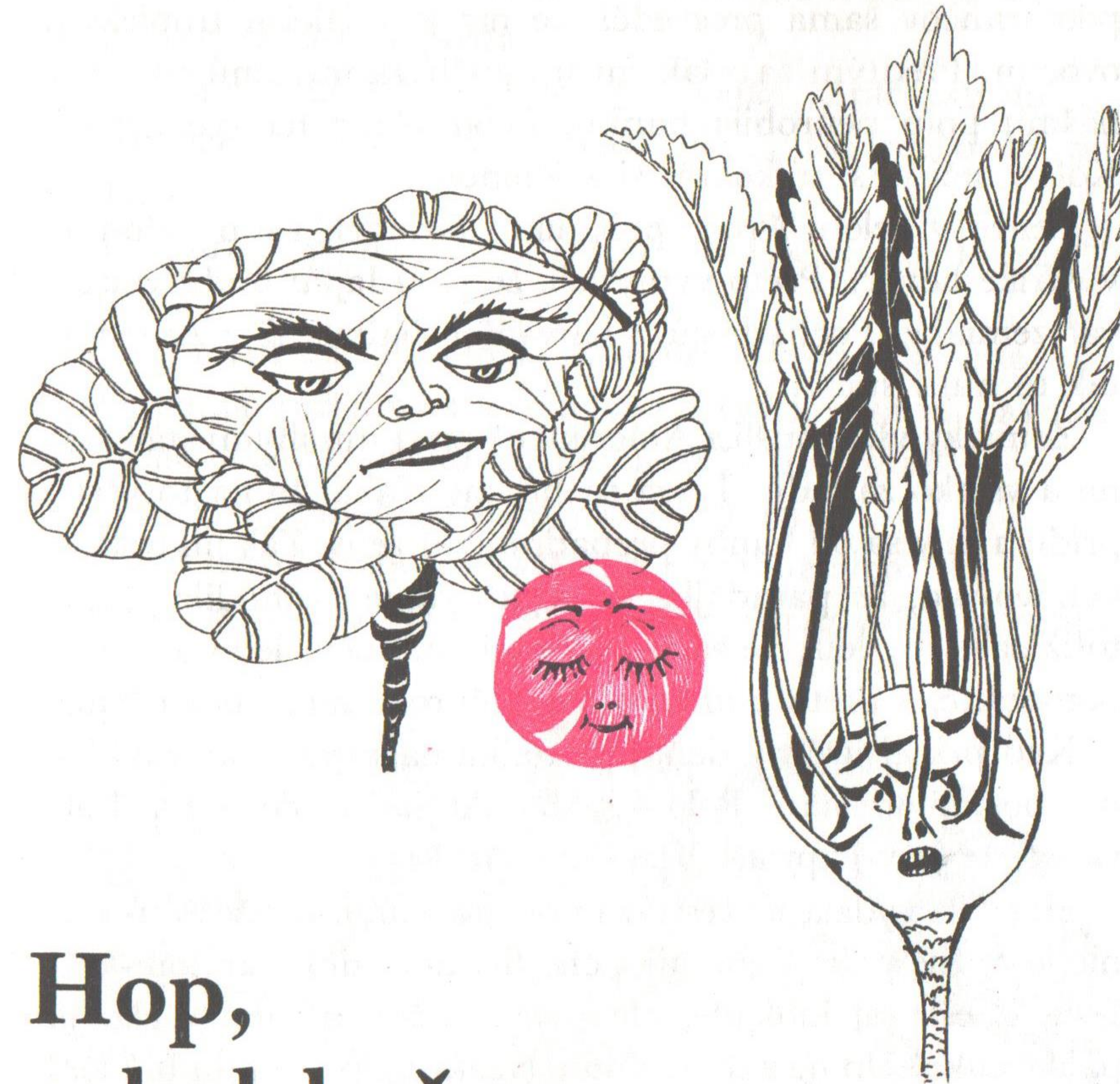
„Mám pre vás príjemné prekvapenie,“ utrúsil nasilu nedbanlivo.

Pod kupolou, bokom od mohutných kovových bubnov a veľkého otvoru, pripomínajúceho bezodný bazén, stála — naša helikoptéra!

„Nikde inde nemohla byť,“ Osvald neprejavil prekvapenie. „Rozplynúť sa nemohla, tak ako sme sa nerozplynuli my... Nuž a teraz — konajme, ako sme sa dohodli! Predovšetkým: ničoho sa nedotýkajme! Počkáme, až W-1 začne vyjednávať po dobrom.“

(Pokračovanie)

Píše JOZEF REPKO
ILUSTRUJE PETER KLÚČIK

Hop, a bol kečup

PETER BERO

Paradajka sa urodila na poli medzi ostatnými paradajkami. Lenže ktovie prečo, bola úplne iná ako jej kamarátky. Nie že by ináč vyzerala. To nie. Iba si myslela, že je pomaranč. Šošovica, hrášok, fazuľa jej dohovárali, ale bolo to, ako keby hrach hádzal na stenu.

„Veď sa pozri na seba, aká si zelená,“ presviedčala ju dyňa, „a hneď pochopíš, že si riadna zelenina, a žiadna pomarančovina.“ Dyňu si na poli každý vážil, lebo mala najväčšiu hlavu a najviac vážila. Ale paradajke to bolo jedno. Ak pomaranč, tak pomaranč, že sa to už nedalo vydržať.

A tak všetky zeleniny dali hlavy, struky, hľuzy a korene dokopy, že to vyzeralo ako v zelovoci, a rozhodli:

„Z dôvodu nevydržateľnosti hlúpych paradajkových rečí vysielame horeuvedenú, na našom poli rodenú zelenú rajčinu na služobnú cestu do Afriky. Nech sa v rodnej vlasti

Slnečný amplión hlási

MIROSLAV FLORIAN

Slnečný amplión hlási niekoľko jarných správ — po lúkach prechádza sa už tisíc holých tráv.

Slnečný amplión chripí, zakryl ho snehový mrak, ale tá tráva len máva, akoby tadiaľ šiel vlak,

vláčik, v ktorom sa vezú svrčky a ten hosť... Môžete vstúpiť všetci, veď je tu miesta dosť!

Prel. ONDREJ ČILIAK

PAVEL ŠRUT

Ježibaba

Ježibaba, baba stará,
ježihusie perie pára
ježimačke na vankúš.
Ach, ty klamár, radšej čuš!

Lesní škriatkovia

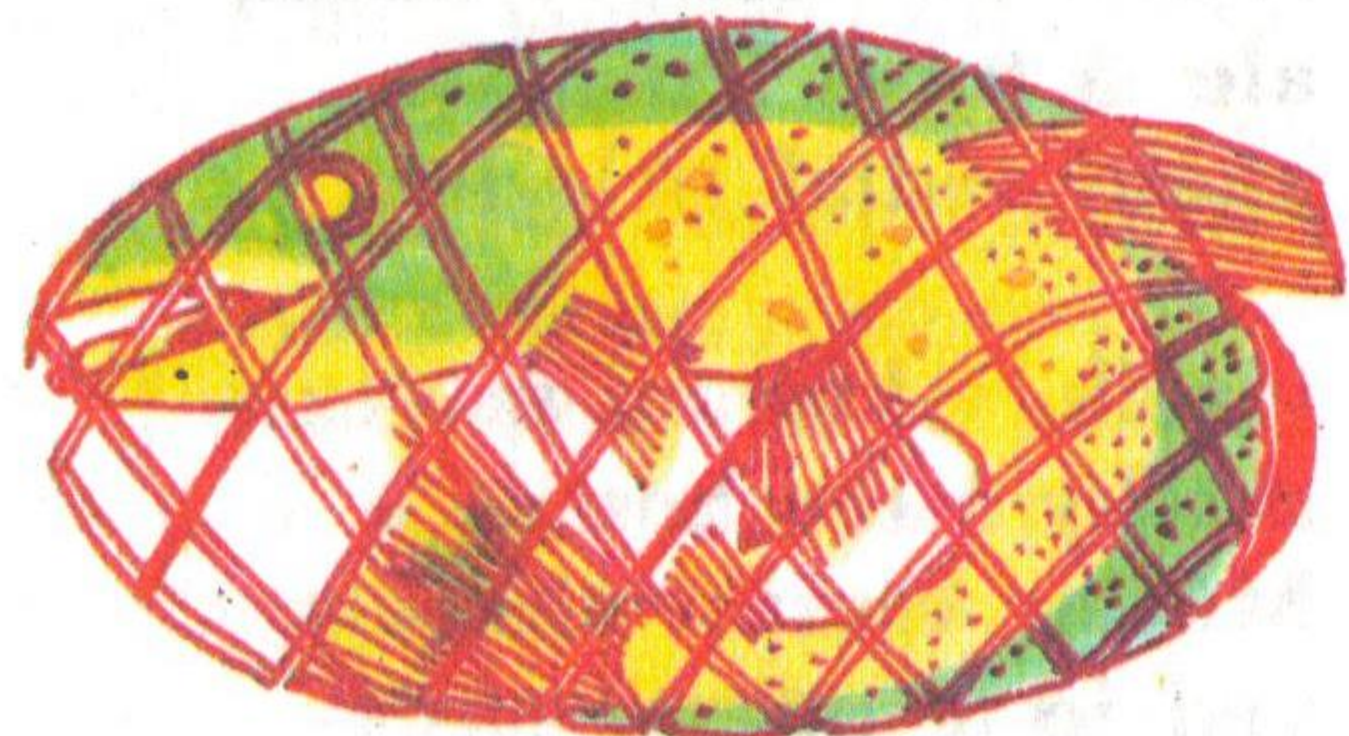
V lese ich stretnete
okolo Vianoc,
v závejoch skáču,
sedemkrát za noc
a pri tanci veľmi dupú.
Chcete ich nájsť? Berte lupu!

Prel. BOŽENA TRILECOVÁ

Šli tri raky

ONDREJ NAGAJ

Šli tri raky do radu
orať chvostom záhradu.
Štyri vrany za nimi
krídlami ju bránili.

Sieť

MILAN LECHAN

Poznáme sieť na motýle,
takisto sieť naplnenú
rybkami.
Co je teda sieť?
Dierky zviazané nitkami.

Gaštan

ONDREJ NAGAJ

Kým ešte má
listy svieže,

na vetvách mu
sedia ježe.

Keď padne jež
na líčko,
znesie hnedé
vajíčko.

20

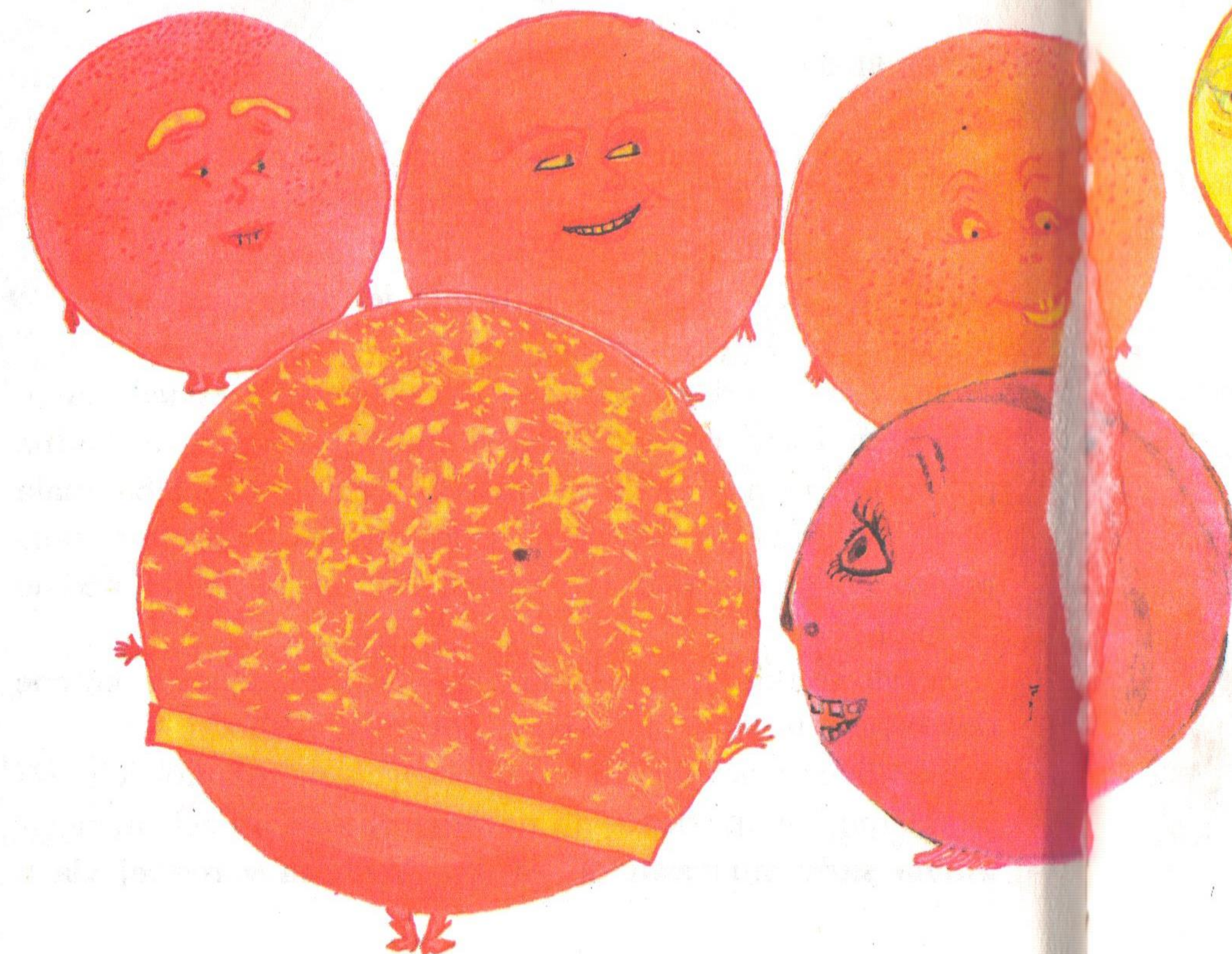
pomarančov sama presvedčí, že nie je nijakým tropickým ovocím. Predtým sa však musí naučiť zahraničnú reč, aby nášmu poľu neurobila hanbu. Lebo všade na svete platí: Koľko rečí vieš, toľkokrát si zeleninou.“

Lenže v celom širom poli nikto nevedel, akou rečou sa v Afrike hovorí. Preto vymysleli, že paradajku budú vyučovať zemiaky. Pochádzajú z najväčšej diaľky, až z Ameriky, tak to musí stačiť.

Zemiaky však prišli z Ameriky už pred mnohými stáročiami a všetko zabudli. Teraz sa hrozne zľakli, že na to všetci prídu a ony sa od hanby prepadnú pod zem. Tak im celkom vyhovovalo, že paradajka na vyučovanie nechodila. Tá si totiž zase myslela, že sa nepotrebuje nič učiť, lebo aj tak je pomaranč, a preto bude africkej reči rozumieť i bez učenia.

Keď prišiel určený deň, paradajka nastúpila na pravidelnú bocianiu linku Pole—Paríž—Afrika a čochvíľa bolo vidieť, že je v paprike. Vlastne v Afrike.

Hneď sa vydala na cestu za pomarančami. Lenže Afrika, to nie je rodné pole. Paradajka chodila hore-dolu, krížom-krážom, a ešte aj inokade, ale pomarančov nikde. A ako ju páľilo slnko! Úplne z toho ožltla. Našťastie po dlhom blúdení

našla figu a tá jej ukázala, ako sa dostane k pomarančom. Div, že od radosti nepukla.

Už zďaleka ich videla! Krásne... veľké... plný strom.

„Konečne!“ povedala si paradajka, „ale niečo sa mi nezdá.“

„Kamaráti pomaranče! Prečo sa tak kyslo tvárite?“ zakričala.

„Títo turisti...“ ozvalo sa zo stromu kyslo. „My nie sme nijaké pomaranče, my sme citróny. A tvárimo sa tak, ako sa na vychované citróny patrí. Pomaranče sú vedľa!“

Paradajka zostala od hanby celá červená.

„Také niečo! Nepoznať vlastných príbuzných.“

Teraz sa už len veľmi nenápadne približovala k stromu

JÁN NAVRÁTIL

Holubica mieru

Priletela v máji
veselá:

„Už sa v našom kraji
nestriela!“

Napila sa vody
z kadlúbka,
uvidela pri ňom
holúbka.

A hneď mali oba
jeden smer.

Spravili si hniezdo
z bielych pier.

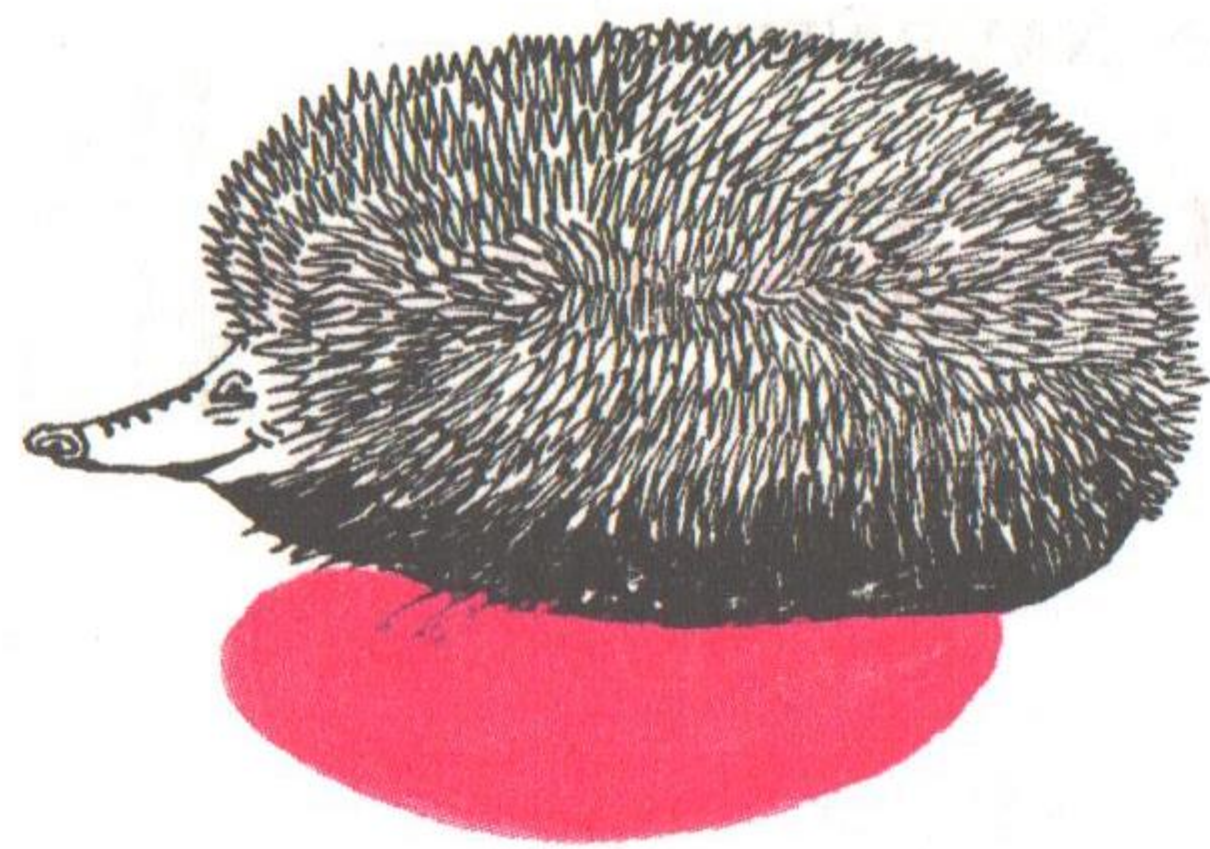
Tesársky chlebíček

Otec ma naučil,
len mlčky, bezo slov,
že ľuďom treba dom
a na dom treba krov,
čo chráni pred vetrom
ich stôl a ohníček.
Len prečo hovoril
sekere chlebíček?

Keď ráno odchádzal,
zostal som v posteli.
Bicykel vrzúkal,
býval vždy veselý,
že vezie tesára
do ulíc, uličiek,
čo svojej sekere
hovorí chlebíček.

Po práci sekeru
nabrúsil na brúse
a vedno jedli sme
na bielom obruse.
Z chleba si odkrojil
voňavý krajíček:
„Vieš, synku, sekera,
to je náš chlebíček.“

21

Ježko

MILOŠ MACOUREK

Zimné večery sú dlhé a nudné. V zime je každé rozptýlenie vzácné, nie je predsa možné stále spať a spať. Ale čo má taký ježko v zime robiť? Čo má robiť taká rodina ježkov? Ležia a pozerajú na plafón, rozprávať už nie je čo, je to na zbláznenie, zima trvá veľmi dlho, veď nebudú jesť stále prášky na spanie. A tak sa ježkovia rozhodnú, že si nabudúce kúpia gramofón a nejakú platňu s letnými motívmi, kvákanie žiab alebo niečo podobné. A naozaj začnú šetriť, aby si mohli kúpiť gramofón. Šetria celú jar, leto i jeseň a potom si idú kúpiť starší gramofón a k nemu platňu s letnými motívmi, kvákanie žiab napríklad. Ale ejha, pri platení zistia, že im neostalo na ihly, to je teda smola, gramofón bez ihiel je na figu. Ježkovia sú z toho celí preč. Idú domov bez nálady, gramofón by sme mali, ale na ihly musíme šetriť budúci rok, vravia si. Ale keď prídu domov, malý ježko začne tancovať po spálni. Všetci ježkovia si myslia, že sa zbláznil, ale malý ježko volá, načo kupovať ihly, sme predsa ježkovia, ihiel máme na päťdesiat rokov dopredu. A ježkovia sa pozrú na seba, začnú sa smiať a gramofón začne hrať a hrá až do jari.

s pomarančami. A skoro pukla druhý raz. Tesne vedľa nej dopadol pomaranč — hop! A už aj bežal. Až vtedy si paradajka uvedomila, čo sa robí. Potom sa zo stromu ozvalo:

„Mal! Bulan! Guliba! Hop!“ a na zemi pristál pomaranč.
„Mal! Bulan! Guliba! Hop!“ A pristál ďalší.

Len sa trochu poobzerali a bežali k pomarančom, ktoré už boli na zemi.

„Hlavný pomaranč, hlásime príchod!“

„Výborne! Zoradte sa!“ povedal hlavný pomaranč a hneď pokračoval: „Kamaráti! Je nás akurát, tak si nacvičíme program, s ktorým pôjdeme rozosmiať našich kyslých bratov na vedľajšom strome.“

A začal veliť:

„Za mnou v dvojstup nastúpiť!“

Pomaranče sa rýchlo zoradili a každý pekne stál vedľa niekoho.

„Za mnou v trojstup nastúpiť!“ zavelil hlavný pomaranč a hneď boli všetci v trojiciach.

Paradajke sa to veľmi páčilo.

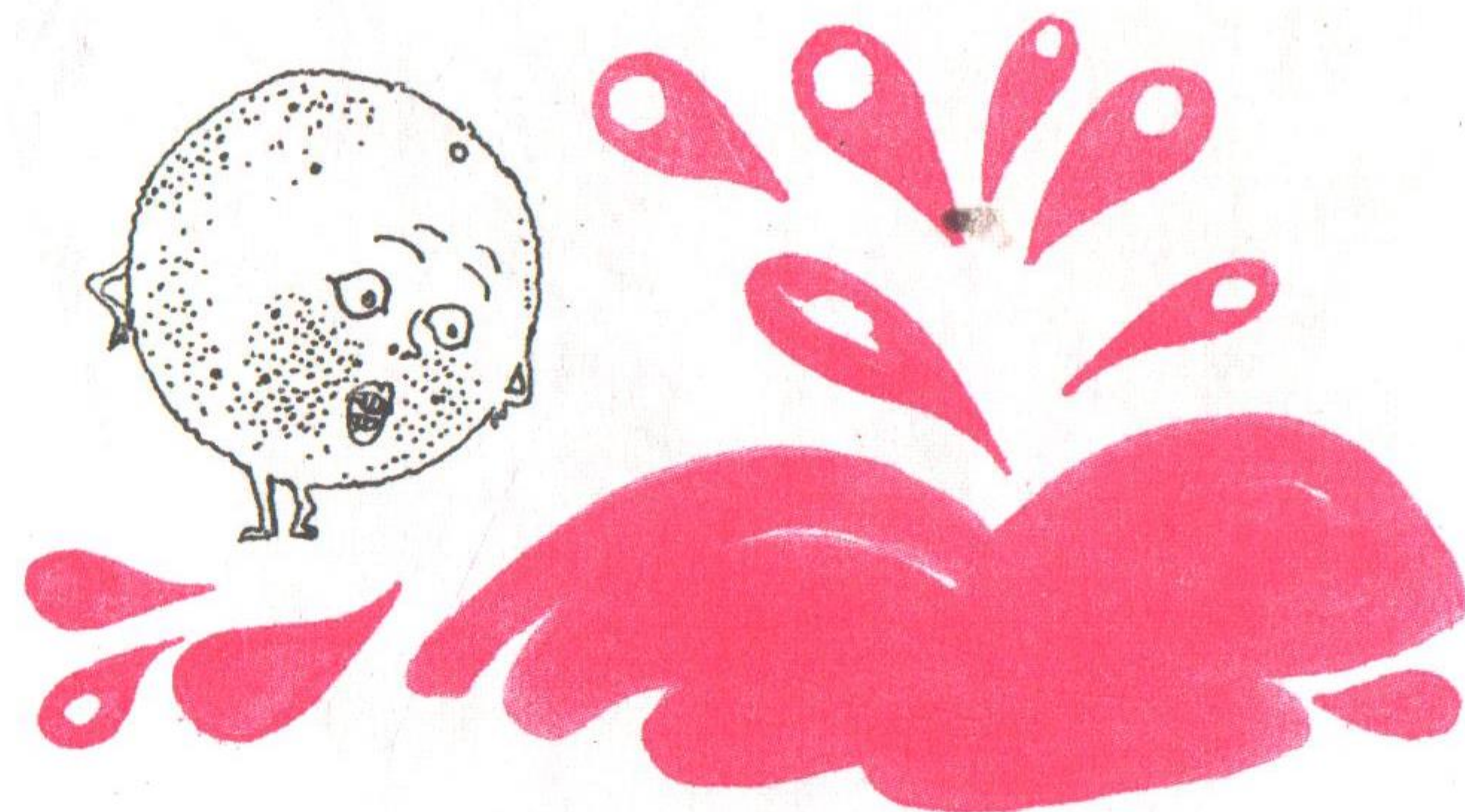
„My pomaranče sme jednoducho úžasné,“ hovorila si a začala liezť na strom. Pritom však dávala pozor, aby o nič neprišla. Medzitým totiž pomaranče chceli nastúpiť do päťíc, ale nejako im to nešlo. Tak to skúsili v šesticich a vyšlo im to krásne.

Konečne bola na strome.

„Musím si spomenúť, aké tajomné slová to pomaranče kričali. To je iste zázračné heslo, aby sa neudreli, keď dopadnú na zem,“ rozmýšľala.

„Ako to len bolo? Ahá! Už viem... Mal! Bulan! Guliba! Hop!“

Paradajka skočila. Hop, a bol kečup.

Mladý kováč

ESTÓNSKA ROZPRÁVKA

Žil kedysi dávno jeden sedliak, ktorý mal troch synov. Starší dvaja od malička otcovi pomáhali, nuž vyrástli z nich pracovití ľudia. Otec chcel aj najmladšieho syna priučať práci, no matka nedovolila:

„Malý je ešte. Nech si pošantí,“ vravievala a synáčikovi raz upiekla biely chlebič, inokedy podstrčila koláčik.

Vyrástol z najmladšieho syna leňoch a zaháľač, ktorému chutilo iba jesť a spať.

Sedliak trpel, dlho to znášal, až si nakoniec zavola syna a vraví mu:

„Už je, hádam, čas pustiť sa do roboty. Chceš byť garbiarom?“

„Nie,“ odvetí syn. „Nechcem celý život iba kože dubiť, valchovať, ruky mať do kosti rozožraté!“

„Tak buď krajčírom.“

Matka potajomky priviezla na vozíku z domu posteľ s perinou i vankúšom a povedala:

„Privykol si, synček, na mäkkom spať. Keď ustaneš, polež si na perinke, čo som ti ušila, hlavu skloň na vankúš, mäkkým páperím som ti ho naplnila.“

Otec s matkou sa pobrali domov a synček ostal u kováča. Svoju posteľ postavil vo vyhni do kúta, rozvalil sa v nej a pozeral, ako kováč s učňami udierajú kladivom na nákovu.

„Čo sa pozeráš?“ spytuje sa ho kováč. „Kladivo zober do rúk.“

„A načo?“ odvetí sedliacky syn. „Otec povedal, aby som sa iba pozeral.“

Kováč pokrútil hlavou a pustil sa do roboty.

Leží si najmladší syn na mäkkej posteli, z kováča oči nespúšťa.

Kováč nevydržal a zasa vraví:

„A čože sa len vyvaluješ? Boky si otlačíš.“

„Neotlačím,“ vraví nepodarený učeň, „mám mäkkú perinu. No z vášho búchania ma bolí hlava.“

Kováč mávol rukou. Škoda s leňochom strácať reč. Tak šiel deň za dňom, mesiac za mesiacom. Od cudzej roboty ruky nebolia, nuž si najmladší syn hovorí:

„Nie je to veľké umenie. Raz klopneš na nákovu, druhý raz udrieš kladivom — a je po robote. Takto i ja dokážem ukúť hocičo, a veru nie horšie ako majster.“

Uplynuli tri roky. Sedliak prišiel po syna.

„Tak ako, vyučil sa môj chlapec kováčskemu remeslu?“ spytuje sa majstra.

„A ktože ho vie!“ odvetí kováč. „Pozerat sa pozeral, no či sa aj naučil, to nám neukázal.“

„A ty, synak, čo povieš?“

„Čo mám vraviť, príde čas a ukážem, čo viem.“

Otec sa potešil. Doma zo starej kôlne urobil vyhňu, prichystal všelijaké nástroje a vraví:

„Tak, syn môj, ukáž svoje umenie. Ukuj mi novú radlicu.“

Mladý kováč prikázal jednému

bratovi rozžeravíť uhlíky, druhému nafukovať mechy, sám si vysúkal rukávy a vzal do rúk veľké kladivo. Keď sa železo rozžeravilo, ozýval sa vo vyhni buchot, až zaliehalo v ušiach.

Mladý kováč kul, kul, ruky si už necítil, no radlicu neukul. Vrávi teda otcovi:

„Načo ti je nová radlica? Veď i stará ešte poslúži. Radšej ti ukujem ostrú sekeru.“

„Dobre, synak,“ odvetí sedliak, „stará sa mi už aj tak vyštrbila.“

Opäť začal mladý kováč kuť. Tlčie, búcha kladivom, no sekera sa mu nedarí.

„Ech, otec!“ hovorí zasa. „Nechce sa mi kuť sekeru. To je hrubá robota. Radšej ti ukujem tucet klin-cov, tenkých ako mamkine ihly.“

„Nuž čo,“ odvetí sedliak, „aj klin-ce sa v hospodárstve zídu.“

Znovu sa dal kováč do roboty. Klopkal, ťukal, kul, ale nič nevykul. Všetko železo minul, iba kúsok zo-stal.

Otec už videl, že sa syn nič nena-učil. Schytil ten kúsok železa a hodil

ho do kade s vodou. Železo zasyčalo pši-pši!

„Počuješ, syn môj,“ povedal otec, „ako dopadlo tvoje učenie? Iba pšik zostal. No niečo ti poviem: V našej rodine darebáci neboli a nebudú. Pôjdeš z domu, kam ťa oči povedú, a nevrátiš sa skôr, kým sa nevyučíš nejakému remeslu!“

Najmladší syn zvesil hlavu a po-bral sa preč z rodného domu. Vyšiel za dedinu, sadol si na peň a zamyslel sa. Čo teraz? Kam pôjde? Všeli-jako rozmýšľal, no nakoniec sa roz-hodol vrátiť ku kováčovi.

Majster ho vysmial, no napokon ho predsa len vzal k sebe naspäť do učenia.

„Lenže teraz ťa už budem učiť po svojom,“ povedal a hneď aj začal.

Na mäkkú perinu mládenec už ani nepomyslel. Keby sa aspoň na slame mohol vyspať, ale kdeže! Ani len vydýchnuť mu kováč nedá. Len čo položí kladivo, len čo si vyrovná chrbát, už je pri ňom a pšiká mu do ucha: Pši-pšik! Mládenec sa zahan-bí, vzhopí sa a podľho znova do roboty.

Tak prežil opäť tri roky, a keď uplynuli, kováč mu vraví:

„Teraz choď, kam chceš, a neboj sa žiadnej roboty.“

Mládenec sa s kováčom rozlúčil a odišiel. Šiel cestou-necestou, až prišiel do veľkého mesta. Tam sa najal v jednej kováčskej dielni za tovariša.

V ten istý deň prišiel do dielne veľký pán.

„Hej, majster,“ povedal, „oprav mi koč. Ale tak, aby vyzeral ako nový. Nahovoril som si mladú nevestu a v tom koči ju poveziem na sobáš.“

„A kde máte ten koč?“ spytuje sa majster.

„Tu, pri bráne.“

Vyšiel majster s tovarišom pred bránu, pozerajú — to je koč? Dvere visia na jednom pánte, perá sú skrivené, obruče na kolesách skrútené. Ako sa len taká rároha sem dovalila?

Majster sa poškrabal za uchom.

„Naozaj neviem, čo povedať. Zo tri mesiace ho môžeme opravovať, aj to neviem, či ho opravíme.“

„Čože? Tri mesiace?“ zvolal pán. „O tri dni musí byť hotový. A keď ho neopravíš načas, z tvojej vyhne zostanú len brvná.“

Čo si počneš? S pánom sa nehod-no škriepiť. Ešte si trochu pokričal a odišiel.

Majster hovorí mladému kováčovi:

„No, tovariš, pomôž, ak vieš.“

„Dobre,“ vraví tovariš, „pošli mi dvoch učňov a ty si choď oddýchnuť.“

Majster sa pobral domov a vo vyhni sa rozprúdila robota.

Tovariš raz-dva rozobral koč na časti, učňom dal rozduchať oheň a sám sa chytil kladiva.

Raz udrel na nákovu, jedna obruče je hotová, druhý raz buchol, druhá je hotová. Ukoval obruče, chytil perá. Tu vyrovnal, tam zohol, ani hodina neuplynula a robota bola hotová.

Učni sa iba čudovali, ako mladý kováč vyčistil, zaskrutkoval, uspôso-bil, kde bolo treba, a už prikázal vytlačiť hotový koč pod kôľňu.

Potom sa všetci traja pobrali na lúčku za dielňou a zvalili sa do trávy.

Na poludnie sa majster kováč prišiel pozrieť, ako postupuje robo-ta. Vojde do dielne — a tam ticho, pusto. Niet tovariša, ani učňov. Do-konca aj oheň vo vyhni vyhasol.

Oj, či sa len nahneval! Rozbehol sa hľadať svojich robotníkov a tu vidí, že tovariš si leží na trávčičke a vedľa neho obaja učni.

„Ach, vy darebáci, zaháľajú!“ zvolal. „Takto vy pracujete?!“

Tovariš sa prevrátil na druhý bok, zívola a vraví:

„Čo sa hneváš, majster?“

„Akože čo!“ ešte hlasnejšie skríkol starý kováč. „Koč má byť o tri dni hotový, a vy tu hľívate. Pán ma pre vás o hlavu pripraví.“

„Neboj sa, majster, skôr ako tre-ba,“ odvetí tovariš. „A kým máš ešte hlavu na pleciach, nože ju obráť a dobre sa pozri.“

Majster sa obrátil a zabudol ústa zatvoriť. Pod kôľňou stál hotový koč. Pribehol k nemu bližšie, obzerá si ho zo všetkých strán, no všetko je v poriadku, na svojom mieste, iba kone zapriahnuť a odviezť sa, kde ti je vôľa.

„Ej, mládenec,“ povedal starý kováč, „takú robotu som ešte nevi-del. Nemusíš ty tovarišiť, zostaň v mojej dielni majstrom.“

„Nie, dobrý človek,“ odvetil mla-dý kováč, „nezostanem dlho v tom-to meste. Ale ak ma chceš odmeniť, daj mi kúsok najlepšieho železa a dovoľ mi tri dni pracovať v tvojej dielni.“

„Nech je po tvojom,“ povedal starý kováč.

Tovariš pracoval tri dni a tri noci. Potom si zavesil na plece kapsu a pobral sa preč.

Nevedno, či putoval dlho, či krát-ko, no napokon prišiel k rodnému domu. Prekročil prah, hodil kapsu na stôl a povedal:

„Pozri sa, otec, azda sa tvoj syn niečomu vyučil.“

Potom roztvoril kapsu a vytiahol z nej kovanú škatuľku.

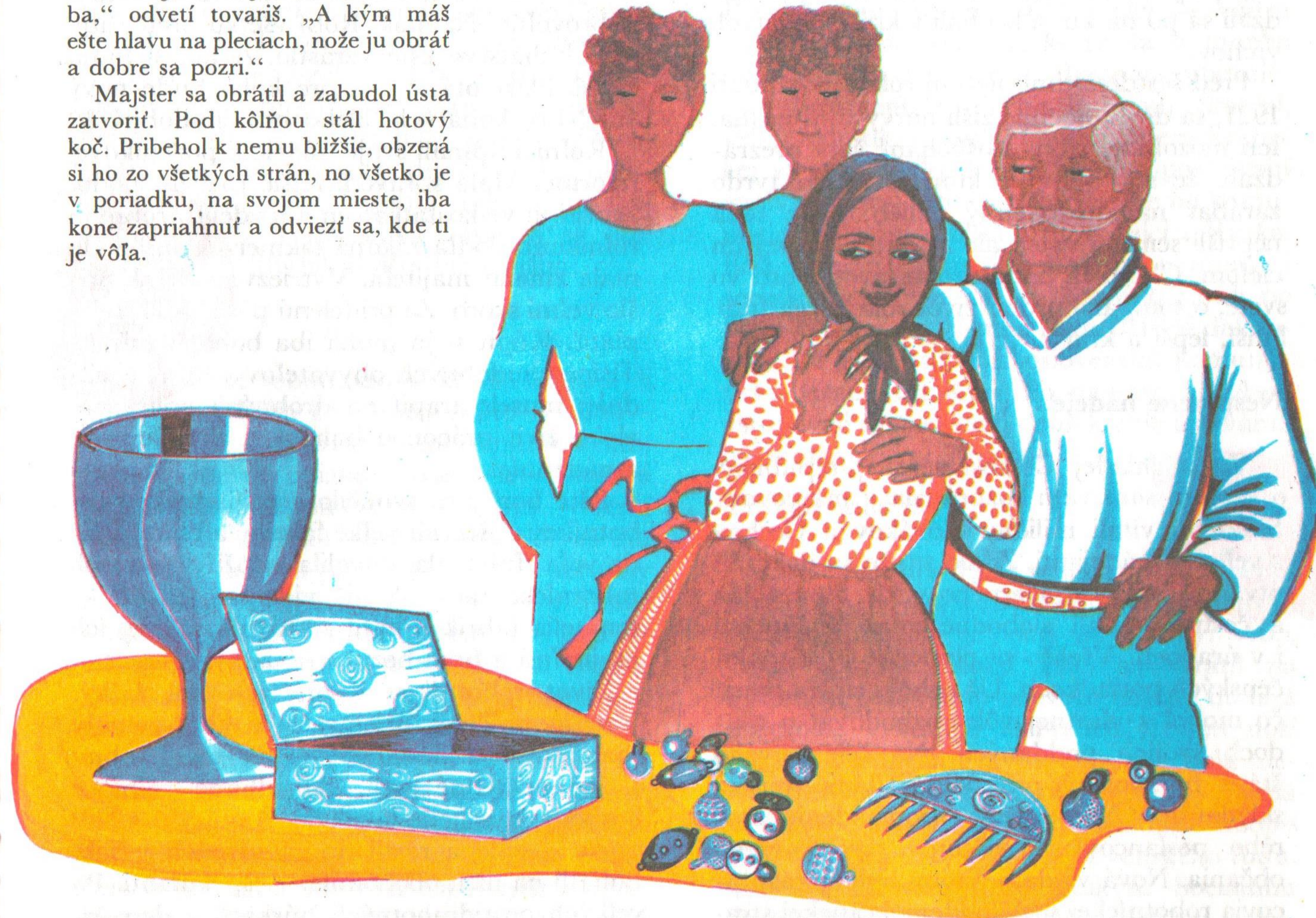
„To je pre teba, mamka.“

Mať otvorila škatuľku a v nej bol ozdobný hrebeň a ihelník s takými tenkými ihlami, že nimi mohla ko-rálky navliekať.

„A toto je vaše, bratia. Prišite si ich na sviatočné šaty,“ povedal mla-dý kováč a vysypal na stôl kôpku ligotavých gombíkov.

„A ty, otec, vezmi do ruky túto čašu. Ak sa ti môj darček páči, vypi si z nej dobrého vína na to, aby v našom rode nebolo lenivcov.“

Prel. KVETA SLOBODNÍKOVÁ

Slovensko na prahu moderného veku

„Sme predvoj nového života“

Možno ste už s otcom alebo mamou cestovali hore Považím. V polovici cesty medzi Kľačanmi a Ružomberkom sa nachádzajú malé kúpele Ľubochňa. Na začiatku nášho storočia boli obľúbeným letoviskom. Ľudia z „lepšej spoločnosti“ tu trávili leto, prechádzali sa po parku a kochali v kráse okolitých vrchov.

Pred šesťdesiatimi piatimi rokmi, v januári 1921, sa do Ľubochne zišli nezvyčajní hostia. Ich mozolnaté ruky a ošúchané šaty prezrádzali, že sú to ľudia, ktorí si musia tvrdo zarábať na každodenný chlieb, a že teda neprišli sem na výlet, ale za oveľa vážnejším cieľom. Chceli sa poradiť o spravodlivosti vo svete, o tom, ako urobiť život robotných ľudí ľahší, lepší a krajší.

Nesplnené nádeje

Vznik mladej Československej republiky, o ktorom som vám rozprávala v marcovom Slniečku, vítali milióny Slovákov a Čechov s veľkými nádejami. Zdalo sa, že sa dokorán otvárajú brány moderného veku. Slovenčina a čeština mohli slobodne znieť v školách i v úradoch. Všeličo sa pomenilo aj v spoločenských poriadkoch. Už nebolo cisára pána, čo mohol z vlastnej vôle rozhodovať o osudoch svojich poddaných. Na čele nového štátu bol volený prezident. Vláda musela skladať účty Národnému zhromaždeniu, ktorého poslancov a senátorov volili všetci občania. Nová vláda, v ktorej boli aj zástupcovia robotníckej sociálnodemokratickej stra-

ny, prerokovala veľa opatrení a zákonov, za ktoré robotníci už dlho bojovali. Parlament prijal zákon o osemhodinovom pracovnom čase, uzákonilo sa všeobecné volebné právo, sloboda tlače, prejavu, zhromažďovania i spoločovania. Zdalo sa, že v novom štáte zavládne spravodlivosť a rovnosť pre všetkých.

A predsa v hlavách ľudí vrtal červík pochybností. Na čele prvej československej vlády stál známy český politik a vlastenec Karel Kramář. Vedelo sa o ňom, že je — milionár. Jednoduchí ľudia poznali dobre starú múdrosť, že nijaký boháč sa svojho bohatstva nevzdáva dobrovoľne. Naopak. Robí všetko preto, aby jeho bohatstvo ešte vzrástlo. A tak si ľudia začali klásť otázku — pre koho bude nový štát? Pre bohatých, alebo pre chudobných?

Roľníci upínali svoje nádeje k pozemkovej reforme. Mala spravodlivejšie rozdeliť pôdu; zobrať ju veľkostatkárom a rozdeliť drobným roľníkom. Podľa zákona takmer tretina pôdy mala zmeniť majiteľa. Vytriezvenie však prišlo veľmi skoro. Za pridelenú pôdu bolo treba platiť. Kúpiť si ju mohli iba bohatší roľníci. Tisíce chudobných obyvateľov dedín sa naďalej muselo trápiť na drobných poličkách, alebo živiť prácou u bohatých ako sluhovia a nádenníci.

Ešte horšie to skončilo s požiadavkou robotníkov poštátniť veľké fabriky a bane. Vláda veľa sľubovala, dovolila založiť v baniach robotnícku radu. A nič viac sa nedialo — majitelia fabrík a baní zostávali naďalej ich majiteľmi a brali bezpracné zisky.

Život robotníkov v mestách bol ťažký. Vojnou zničený priemysel sa len pomaly spamätával a nestačil vyrábať textil, obuv a iné potrebné veci. Zanedbané roľnícke hospodárstvo nedodávali dosť potravín. Ceny múky a chleba rástli do závratných výšok. Bohatli na nich obchodníci — špekulanti. Po veľkých protidrahotných búrkach a demon-

štráciach vláda zaviedla maximálne ceny chleba a snažila sa zlepšiť zásobovanie. Stovky robotníckych rodín nemalo kde bývať, a pritom veľa nájomných domov zívalo prázdnotou — robotníci si nemohli dovoliť zaplatiť vysoké nájomné. Najsmelší si však pomohli. Naložili skromný majetok jednotlivých rodín na vozík, priviezli pred dom s voľným bytom — a nech by sa bol odvážil majiteľ domu protestovať proti davu, ktorý obsadil voľný byt a nasťahoval doň robotnícku rodinu! Takto si vynútili ochranu chudobných nájomníkov pred vyhadzovaním na dlažbu.

Robotníci si v tomto čase začali klásť otázku, čo pre nich vlastne robí ich sociálnodemokratická strana, ktorá je vo vláde. Po prvých voľbách v republike roku 1919 sa totiž sociálny demokrat Vlastimil Tusar stal predsedom vlády! Ibaže Tusarova vláda, ktorej sa hovorilo červeno-zelená, lebo v nej najviac členov mali robotnícku stranu a roľnícka agrárna strana, neurobila ani v jednej z kľúčových otázok rozhodujúci krok. Naďalej iba sľubovala, žiadala udržať „pokoj a poriadok“. A tak bohatí stávali sa ešte bohatšími a chudobní ešte biednejšími.

Ťažká cesta

Čoraz viac robotníkov si kládlo otázku, či je takáto politika ich strany skutočne správna, či môžu dôverovať straníckemu vedeniu. Bola to ťažká otázka. Strana a odborová organizácia boli späté s ich životom — verili v ideály a politiku strany, bojovali za ňu a s ňou, z malých plátov vydeľovali korunky na členské príspevky... Bolo to nľahké a osobne neraz bolestné nechať prerásť červíčka pochybnosti do poznania, že strana, ktorú nazývali svojou, si už toto označenie nezaslúži, že ich vodcovia zastali niekde na polceste k revolúcii. A tak sa sociálnodemokratická strana začala deliť na dve skupiny; jedna časť súhlasila s dovtedajšou politikou vodcov strany, ktorá sa podriaďovala boháčom a pre robotníkov sa uspokojila s odrobinkami. Nazývame ju pravica, pravicové

krídlo. Ľavica sa zas dôsledne pridržiavala učenia Karla Marxa, kritizovala postoj pravicových vodcov a žiadala, aby sa sociálna demokracia vydala revolučnou cestou ruských robotníkov vedených Leninom.

Nielen u nás stáli robotníci pred rozhodnutím o ďalšej politike svojej strany. Všade v Európe vznikali ľavicové hnutia a neskôr komunistické strany. Roku 1919 sa združili do jednej veľkej spoločnej organizácie, ktorú nazývame Tretia alebo Komunistická internacionála. Kominternu pomáhala ľavicovým krídlam v socialistických stranách, aby sa prerodili na samostatné komunistické strany.

Do čela ľavice v Československej sociálnodemokratickej strane sa postavili čestní vodcovia robotníkov, ktorí sa nedali zviest pozlátkou pohodlného ministerského života. Patril k nim Antonín Zápotocký — vodca kladnianskych baníkov, ktorý sa o mnoho rokov neskôr stal našim druhým robotníckym prezidentom. Alebo Bohumír Šmeral, veľký teoretik a mysliteľ sociálnodemokratickej strany. Veľký kus práce pri poznávaní správnej cesty a pri prerode ľavice na komunistickú stranu urobili aj navrátilci z Ruska. Boli priamymi účastníkmi Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie a mnohí bojovali po boku boľševikov. V máji roku 1918 si dokonca založili vlastnú Československú komunistickú stranu na Rusi. Po návrate do vlasti vstupovali do sociálnej demokracie a otvárali oči ostatným robotníkom.

Pravda chudoby

15. septembra 1920 vyšlo v Ružomberku prvé číslo novín, ktoré sa nazývalo Pravda chudoby. Názov je vám povedomý? Áno, tušíte správne. Roku 1925 sa skrátil na Pravda a pod týmto názvom noviny dodnes dostanete v stánku alebo ich k vám nosí poštár. Vtedajšia Pravda chudoby bola nielen menšia ako tá dnešná, ale aj písala o iných veciach. Mala podnadvásť strán venovaných triednej výchove slovenského ľudu. Spolu s Hlasom ľudu, českým Sociálnym demokratom, libereckým Vorwärtsom, či ko-

šickým Kassai Munkásom patrila k novinám, v ktorých sa robotníci mohli dozvedieť skutočnú pravdu o politike Československa, o pravicových vodcoch strany. Pravdu chudobných.

Pravicoví vodcovia strany sledovali s nevôľou rastúci vplyv myšlienok ľavice medzi členmi strany. Obávali sa, že zostanú generálmi bez vojska. Najskôr sa pokúsili rozbiť 13. zjazd strany, na ktorý väčšina základných organizácií poslala ľavicových delegátov. No zjazd sa zišiel a odsúdil politiku pravicových vodcov. Týmto ľuďom bola trňom v oku redakcia ústredných novín strany Právo lidu. Pridala sa tiež k ľavici. Zakázali jej preto používať tradičný názov novín; a tak 21. septembra 1920 vyšlo Právo lidu pod novým, vám tiež dobre známym názvom Rudé právo. No pravici to nestačilo. Chcela umlčať nepríjemné noviny a podala dokonca súdnu žalobu, ktorou chcela získať redakčné miestnosti a sekretariát v pražskom Lidovom dome. Zástupcovia boháčov a fabrikantov vo vláde, ktorí si dobre ocenili služby preukazované pravicovými robotníckymi vodcami, im pomohli súdny spor vyhrať. Dokonca im poslali na pomoc policajtov. Robotníci z pražských závodov márne bránili svoju redakciu. Holými rukami, nohami od stoličiek a barikádami z kancelárskeho nábytku nič nezmohli proti policajnej presile.

Boj o Lidový dům vyhrala pravica. Ale nevyhrala boj o mysle a srdcia členov svojej strany. Naopak — udalosti, ktoré nasledovali, presvedčili aj posledných váhavcov, že s pravicovými vodcami nemožno zostať v jednej strane. Proti generálnemu štrajku, ktorý na protest vyhlásila ľavica, dala pravica poslať četníkov, ktorí neváhali použiť zbrane. Vo Vrábľoch boli štyria mŕtvi, v celej republike ich bolo trinásť! Tritisíc robotníkov a robotníčok zatkli a postavili pred súd. Pravica dovršila zradu na robotníckom hnutí.

Zjazd v tieni bodákov

Pol druhu stovky delegátov a desiatky hostí, ktorí sa zišli do Ľubochni na dávnejšie zvolaný zjazd sociálnej demokracie — ľavice

Ľubochna — dejisko historického zjazdu robotníkov.

zo Slovenska a Podkarpatskej Rusi, stálo aj pod dojmom týchto udalostí. Silné zastúpenie mali robotníci z neďalekých Vrútok, kde mal decembrový štrajk veľmi búrlivý priebeh. Delegáti zo všetkých kútov Slovenska boli odhodlaní urobiť rozhodný krok.

No nielen robotníci sa schádzali do Ľubochni. Objavili sa tu aj uniformovaní a neuniformovaní policajti. Kontrolovali doklady všetkých ubytovaných, ba potajme snorili aj v ich batožine; hľadali letáky, brožúry a dokumenty s „protištátnym“ obsahom. Úrady starostlivo zhromažďovali údaje o všetkých, ktorí mohli byť nebezpeční pre vládu kapitalistov a boháčov. Zástupcovia štátnej moci boli i v sále Kollárovho domu na rokovaní zjazdu a jeden z nich starostlivo zapisoval každé robotnícke slovo. Neznámy stenograf vtedy netušil, že po rokoch bude jeho záznam slúžiť na úplne iné účely. Vďaka nemu nie sme odkázaní na neúplnú pamäť účastníkov alebo cenzúrou vybielené stručné novinové správy. Takmer doslova si môžeme prečítať všetko, čo odznelo v Ľubochni v onen historický 16. január 1921.

Presne o desiatej otvoril zjazd Jozef Schiffel, krajiný tajomník ľavice na Slovensku,

ktorý mal bohaté skúsenosti z amerického socialistického hnutia. Zjazd viedol Marek Čulen. Vysoká postava tohto rodáka z Brodského na Záhorí bola dobre známa najmä slovenským roľníkom. O čom sa hovorilo? O veciach, ktoré robotníkov najväčšmi trápili — o politike vlády, vedenia strany, o novinách, o tritisíc nevinných obetiach súdnej mašinerie po decembrovom štrajku. Uctili si pamiatku zavraždených nemeckých revolucionárov — komunistov Rózy Luxemburgovej a Karla Liebknechta. Delegáti, ktorí navštívili sovietske Rusko, hovorili o tom, čo všetko už stihla urobiť pre pracujúcich vláda robotníkov. Hovorilo sa rôznymi jazykmi — po slovensky, po maďarsky, po ukrajinsky, spisovateľ Olbracht pozdravil zjazd v mene českých súdruhov, Karel Kreibich zas po nemecky hovoril o formovaní ľavice medzi nemeckými sociálnymi demokratmi v Československu. Diskusné príspevky splyvali do jediného tónu — treba skončiť s politikou bratislavského pravicového vedenia, s politikou spolupráce s boháčmi, treba sa osamostatniť a založiť vlastnú komunistickú stranu, ktorá sa bude riadiť zásadami a politikou Komunistickej internacionály.

To už bolo priveľa na úradnícke uši ružomerského hlavného slúžneho Adalberta Skyčáka. Z úradnej moci zjazd rozpustil. No robotníci sa nedali. Skôr ako ich privolaní policajti bodákmi vytlačili zo sály, stihli aspoň to najdôležitejšie. Prijali rozhodnutie, rezolúciu, v ktorej žiadali vytvorenie Komunistickej strany Československa.

Čo sa začalo v zasneženej Ľubochni, pokračovalo v rozkvitnutej Prahe založením Komunistickej strany Československa a zavŕšilo sa to na jeseň, keď červenelo lístie na stromoch a na na zlučovacom zjazde vznikla jednotná strana združujúca československých robotníkov všetkých národností. Zavŕšilo, no neskončilo. Práve naopak — všetko sa iba začínalo. Začal sa boj pracujúcich pod vedením komunistickej strany za nový svet. Vzniklo komunistické hnutie, o ktorom Bohumír Šmeral na zakladajúcom zjazde v máji presne pred 65 rokmi povedal: „Sme viac než politická strana. Sme predvoj nového života.“

(Pokračovanie)

Píše dr. ALŽBETA SOPUŠKOVA
Katedra dejín a archívniectva FFUK
ILUSTRUJE JOZEF CESNAK

Knižky, ktoré ťa potešia

Máj je vari najkrajší mesiac v roku: rozkvitnuté lúky, záhrady a parky priam hýria farbami, vzbudzujú v nás sviatočné pocity radosti a krásy. Tá radosť z prebudenej prírody je umocnená aj významným sviatkom: každý rok v tomto období si spolu s mierumilovnými ľuďmi na celom svete pripomíname slávne dni víťazstva nad fašizmom, väčšmi ako inokedy sa tešíme, že žijeme v mieri, že sa môžeme pokojne učiť, pracovať, pokojne listovať v pekných knižkách a nachádzať v nich radosť i poučenie. Veď ktože z nás by nepoznal ten príjemný pocit, keď dočíta zaujímavú, pekne ilustrovanú knižku... Každá z tých troch, o ktorých ti dnes chcem porozprávať, vznikla v inom období, každá rozpráva o čomsi inom, ja však verím, že keď ich prečítaš, všetky zaradíš medzi svojich dobrých kamarátov.

Veľký ruský spisovateľ Alexander Sergejevič Puškin žil a tvoril v minulom storočí, písal prózu, verše i divadelné hry. Hoci zomrel mladý, sotva 38-ročný, zanechal rozsiahle literárne dielo, na motívy jeho prác vznikla nejedna opera, balet i film. Jeho *Rozprávky* patria medzi najobľúbenejšie, čítali a dodnes ich čítajú deti i dospelí. Puškin podnet na ich napísanie našiel v ľudových rozprávkach, ktoré sú bezodnou studnicou ľudovej múdrosti, dôvtipu

a obrazotvornosti, odel ich však do veršovanej podoby, zbásnil ich krásnym iskrivým jazykom a tak umocnil ich krásu. Do slovenčiny príbehy o cárovi Saltánovi, o rybárovi a rybke, o mŕtvej cárovnej a siedmich bohatieroch, o zlatom kohútovi a o popovi a jeho sluhovi prebásnila Helena Križanová-Brindzová a tvoju pozornosť si zaslúžia i krásne ilustrácie Jána Lebiša.

Iná, nie však menej zaujímavá je druhá knižka, napísal ju *Nikolaj Nosov*, autor svetoznámeho *Nevedka*, s ktorým sa určite dôverne pozná aj ne jeden z vás. Tentoraz je to knižka veselých poviedok s názvom *Klop! Klop! Klop!*, ktorú do slovenčiny preložil Ján Štrasser. Príbehy zo života školáka Miška a jeho kamarátov prekypujú humorom, vzbudzujú úsmev a neprekonateľnú zvedavosť, čo všetko títo nezbedníci povydávajú v ďalších poviedkach.

V ďalej budúcnosti - v 21. storočí - sa ocitneš, ak sa začítaš do knižky populárneho sovietskeho spisovateľa *Kira Bulyčova Milión dobrodružstiev*. A poviem ti, že tie dobrodružstvá, ktoré zažiješ s Alicou Seleznevovou a jej kamarátmi, naozaj stoja za to: zoznámíš sa s pitekanotropom, ktorého deti privezu z ďalekej minulosti, navštíviš tajomnú vzdialenú planétu Penelopu, zúčastníš sa na boji proti vesmírnym pirátom a prežiješ veľa ďalších prekvapení, odhalení i napätia, aby si sa napokon opäť raz presvedčil, že naozajstné kamarátstvo pomáha prekonať aj tie najväčšie prekážky. Knižka o neuveriteľných dobrodružstvách školákov z 21. storočia vyšla v edícii *Priatelja* v preklade Eleny Linzbothovej. Pri nej i pri mnohých ďalších ti veľa pekných chvíľ želá

VLASTA BALLOVA

Zahádam ti hádanku

JOZEF PAVLOVIČ

Uhasená hádanka

Z lesa, z lesa vyhnali ma,
zle sa, zle sa, zle sa mám.
Kto ma vyhnal? Pani hlina.
A kto ešte? Vody džbán.

Čo je to?

Červená hádanka

Volá Vladka pani Hladká,
hovorí mu, že je krátka,
ale sladká.

Čo je to?

IVAN ŠVEC

Mrazivá hádanka

Keď ti padne na líčka,
rozžiari ti očičká.
Keď ti padne do dlane,
prázdno po nej zostane.

Čo je to?

Knihy posielame: Martine Mihaľovičovej, Brezno; Jozefovi Melicharovi, Hrnč. Zalužany a ZŠ Hronské Kľačany.

Zápisník Slniečka

Tak ako sa v škole raz za čas rozdáva vysvedčenie, tak sa (zvyčajne raz do roka) odovzdávajú ceny tvorcom detských kníh. A tak ako sú pred vysvedčením klasifikačné porady, pred udelením cien zasadať poroty. Aké je záverečné slovo poslednej knižnej poroty?

1. Cenu vydavateľstva *Mladé letá* v oblasti literárnej tvorby získal za rok 1985 PhDr. Matúš Kučera, DrSc. za dielo *Slovensko v dobách stredovekých* (o knihe písalo *Slniečko* naposledy začiatkom tohto roku).
2. Cenu vydavateľstva *Mladé letá* za rok 1985 v oblasti ilustračnej tvorby udelila porota Igorovi Rumanskému za obrázky v knihe *Victora Huga Cosette* (ak si ich pozrieš, iste zistíš, že to nie je jediná kniha *Mladých liet*, ktorú tento výtvarník ilustroval).

3. Slovenský literárny fond, Kruh priateľov detskej knihy na Slovensku a vydavateľstvo *Mladé letá* udelili Cenu *Fraňa Kráľa* 1986 PhDr. Lýdii Kyseľovej za celoživotné úsilie o rozvoj literatúry pre deti.

4. Slovenský fond výtvarných umení, Kruh priateľov detskej knihy na Slovensku a vydavateľstvo *Mladé letá* udelili Cenu *Ľudovíta Fullu* za rok 1986 Jane Sitekovej-Kiseloovej za jej doterajšie ilustrácie kníh pre deti a mládež (nie je to tak dávno, čo získala vydavateľskú cenu *Mladých liet* za ilustrácie básničiek českého autora Jana Čarka Čarokruh).

Ceny boli udelené v marci, na apríl a máj pripravila tlačová redakcia *Mladých liet* výstavu ich nositeľov v predajni detských kníh na Hurbanovom námestí v Bratislave.

Tridsať rokov svojho vydávania oslávil v apríli *Zlatý máj*. Oslávenca asi ešte nepoznáš, a tak ti ho predstavím: je to časopis o detskej literatúre a v súčasnosti ho vydávajú dve československé vydavateľstvá detských kníh - český *Albatros* a slovenské *Mladé letá*. Hovorí sa, že všetko nejako a z niečoho vzniká; *Zlatý máj* podľa jednej múdrej knihy vznikol tak, že roku 1913 sa učiteľ Otakar Svoboda vo východočeskom mestečku Habry rozhodol vydávať časopis, ktorý by sa zaoberal tým, čo čítajú a čo by mali čítať deti. Časopis mal názov *Úhor* a pán učiteľ Svoboda robil všetko možné, aby získal ľudí, čo by mu doň písali články, a ešte aj takých, čo by tie články čítali. Ale našiel ich. Časopis vychádzal najprv v Habroch, potom v Pardubicach a napokon v Prahe. Roku 1945 naň nadviazala *Štěpnice*, ktorá pred 30 rokmi dostala meno po zbierke českého básnika J. V. Sládka *Zlatý máj*. Dnes časopis veľmi radi čítajú mnohí z tých, čo pripravujú knihy pre deti.

Medzi mnohými podujatiami v Mesiaci knihy (o viacerých písal *Zápisník* v apríli) boli aj besedy redaktorov *Mladých liet* s deťmi na školách. Napríklad výtvarný redaktor *Svetozár Mydlo* raz besedoval so 60 školákmi na *Bebelovej* ulici v bratislavskej štvrti *Petržalka* a potom spolu so svojim kolegom *Martinom Kellenbergom* v škole na *Palackého* ulici. Na besedách prišli

k slovu aj papiere a rôzne kresliarske a maliarske náradia - obaja redaktori totiž ilustrujú detské aj dospelé knihy, a tak sa pred deťmi museli pochváliť, ako ľahko, alebo niekedy i ťažko taký obrázok do knihy vzniká v hlave a ako ho ruky stvárajú na papieri.

V marci zazvonil v ruštine *Bratislavskij kolokol*. Pod týmto názvom expedovali *Mladé letá* do Sovietskeho zväzu 70 000 výtlačkov knihy *Márie Ďuričkovej Prešporský zvon*.

Jedným z najcestujúcejších ľudí v *Mladých letách* je nepochybne vedúci exportnej redakcie *Peter Čačko*. Ledva vybalil kufor s katalógmi z veľtrhu v talianskej *Bologni*, už ho znova naplnil všetkým čo treba na služobnú cestu, aby 21.-26. mája mohol byť na medzinárodnom knižnom veľtrhu v hlavnom meste Poľska *Varšave*.

Do posledných mesiacov druhej svetovej vojny sa vrátil *Ján Štiavnický* dobrodružným románom so špiónážnou zápletkou. Kniha má názov *Akcia „Kláštor“* a vo chvíli, keď čítaš tieto riadky, by už mala byť na pulkoch knižkupectiev.

Pred 140 rokmi (5. 5. 1846) sa narodil poľský spisovateľ *Henryk Sienkiewicz*. V *Mladých letách* vyšli jeho *Americké rozprávky*, *Jagienka* a *Danuška* (prerozprávajú román *Križiaci*) a do tretice v niekoľkých vydaniach kniha *V púšti* a v *pralese*.

Oprava. V predchádzajúcom čísle *Slniečka* má krstné meno akad. maliarky *Končekovej-Veselej* správne znieť - *Luba*.

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú *Mladé letá*, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež.

Adresa redakcie: 811 02 Bratislava, *Suvorovova* 3. Telefón 523 26. Šéfredaktor

dr. *Juraj Klaučo*, zást. šéfredaktora dr. *Ondrej Sliacky*; CSc., výtvarno-technický redaktor *Ondrej Máriássy*. Tlačia *Polygrafické závody*, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje *Poštová novinová služba*, objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do

zahraničia vybavuje *PNS* - Ústredná expedícia a dovoz tlačie, *Gottwaldovo nám. 6*, 813 81 Bratislava. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

HALLEYOVA KOMETA
PIŠE A KRESLÍ O. ZIMKA

CELÝ SVET JE V NAPÄTI: BLÍŽI SA ZNÁMA KOMETA, KTORÁ BLÚDI VESMIROM

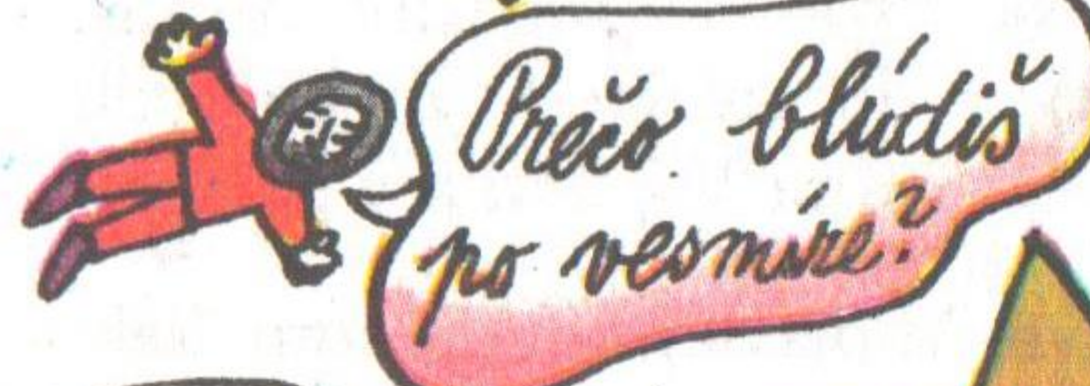
ABY NAHODOU NEPRASKOL, ROZHODOL SOM SA ROZLUŠTIŤ JEJ TAJOMSTVO.

NAJLEPŠI NA TAKETO CESTY JE MYSLIENKOVÝ POHON.

ZOZNAM OTÁZOK, KTORE VRTAJÚ V HLAVE SVETU:

- 1) Aký má choosť?
- 2) Prečo blúdi vesmirom?
- 3) Je studená alebo horúca?
- 4) Má motory?
- 5) Na aký pohon?
- 6) Akákoľvek ledi?
- 7) Kam ledi?

NAJPRV SOM OBLETEL NIEKTORE FILMOVÉ HVIEZDY:

Hľadám hvezdára Halleyho

Ten je predsa v knihe...

KAŽDÝ PRESTUPNÝ SVETELNÝ ROK JE HORÚCA

MOTORY NEMA

POHAŇA JU TUŽBA

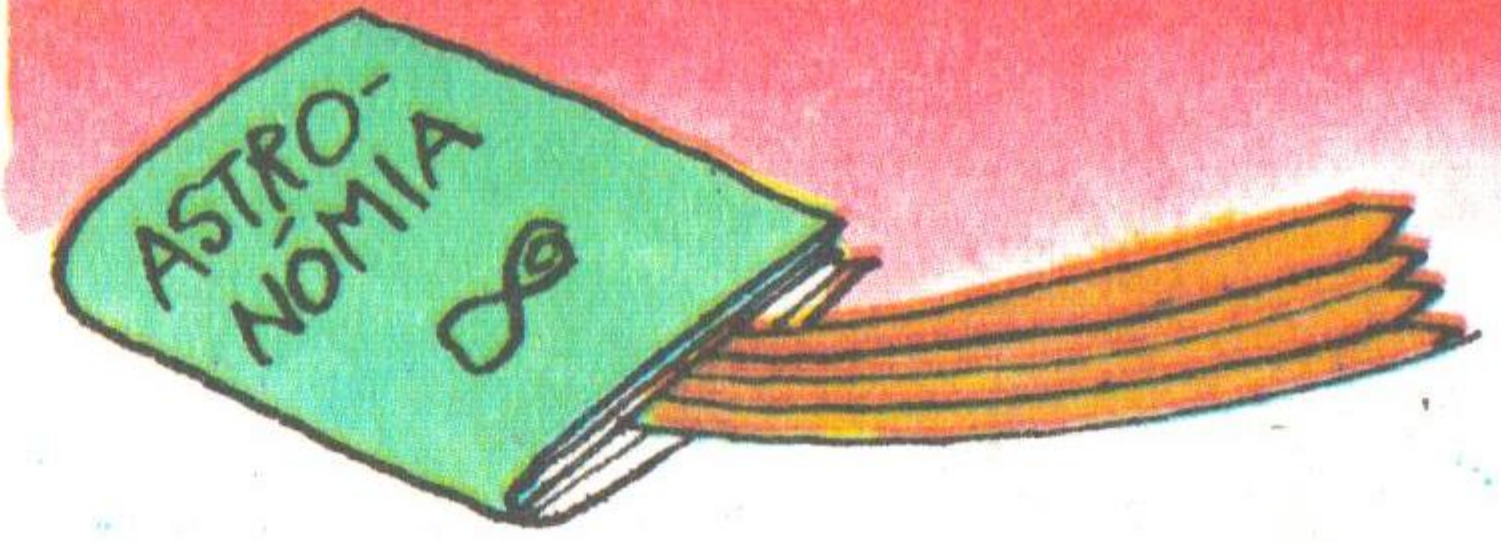
Pochádzam z planéty Komédia

Hvezdár Halley sa pozeral na mňa každé noce, aš som sa doň kalúbila.....

Odrascu sa sdradil a ja som sa rozbehla za ním...

Zo Zeme vyslelujú ku mne SONDY. Vďaka za me! "N" vyhodím a SÓDU vypisom.

KUFOR DALŠICH NEZODPOVEDANÝCH OTÁZOK LIETA VESMIROM A ČAKÁ NA LUŠTITEĽOV.

KONIEC